

**OPPIMISEN JA KOULUNKÄYNNIN TUKI
PERUSOPETUKSESSA
Tornion toimintaohje 2019**

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	3
	Kolmiportainen tuki esiopetuksessa ja perusopetuksessa	4
	Tuen järjestämiseen liittyvät vastuut ja toimivaltuudet	5
2	OPPIMISEN JA KOULUNKÄYNNIN TUKI PERUSOPETUKSESSA	6
2.1	Perusopetus kuuluu kaikille	6
2.2	Kokonaisvaltainen huolenpito oppilaasta	7
2.3	Yhteistyö kodin kanssa	7
3	TUEN KOLME PORRASTA	9
3.1	Tuen muotoja.....	10
3.2	Yleinen tuki perusopetuksessa.....	13
3.3	Tehostettu tuki perusopetuksessa.....	14
3.3.1	Pedagoginen arvio ja oppimissuunnitelma	15
3.4	Eriytynen tuki perusopetuksessa	16
3.4.1	Pidennetty oppivelvollisuus	17
3.4.2	Pedagoginen selvitys ja erityisen tuen päätös	18
3.4.3	Huoltajan kuuleminen	20
3.4.4	HOJKS	21
3.4.5	Oppiaineen oppimäärän yksilöllistäminen ja opetuksesta vapauttaminen	22
3.4.6	Vuosiluokkiin sitomaton opetus.....	23
4	TORNION ERITYISOPETUSPALVELUT	24
4.1	Tornion Seminaarin koulu	25
4.1.1	Oppiainejakoisesti yksilöllistetty opetus	27
4.1.2	Toiminta-alueittaisesti järjestetty opetus	29
4.1.3	Oppiainekokonaisuuksittain järjestetty opetus	32
4.2	Kielen kehitystä tukeva pienryhmä	32
4.3	Joustoluokat.....	33
4.4	Yläkoulun pienryhmä	34
5	KOULUNUORISOTYÖ	35
6	OPPILAAN OHJAUS JA OPPILASHUOLTO	36
7	NIVELVAIHEET	37
8	HENKILÖTIETOJEN SALASSAPITO JA LUOVUTTAMINEN	38
9	OPPILAAN ARVIOINTI	39

1 JOHDANTO

Oppimisen ja koulunkäynnin tuki on kolmiportaista. Tuen kolme tasoa ovat yleinen, tehostettu ja erityinen tuki. Näistä oppilas voi saada kerrallaan vain yhden tasoista tukea. Kolmiportaisen tuen muotoja ovat esimerkiksi tukiopetus, osa-aikainen erityisopetus, tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä erityiset apuvälineet. Näitä voi käyttää kaikilla kolmella tuen tasolla sekä yksittäin että samanaikaisesti toisiaan täydentävinä.

Tuen tarpeen ilmetessä ensimmäiseksi tarkastellaan koulussa käytössä olevia toimintatapoja, opetusjärjestelyjä ja oppimisympäristöjä sekä niiden soveltuvuutta oppilaalle. Tarkastelun pohjalta arvioidaan, voidaanko pedagogisilla ratkaisuilla tarjota oppilaalle mahdollisuus saada onnistumisen kokemuksia oppimisessa ja ryhmän jäsenenä toimimisessa, tukea oppilaan myönteistä käsitystä itsestään ja koulutyöstä sekä vahvistaa oppilaan itseluottamusta ja arjenhallintaa. Jokaisen opettajan tehtävänä on ohjata tukea tarvitsevaa oppilasta koulunkäynnissä ja eri oppiaineiden opiskelussa. Ohjaus liittyy kaikkiin opetustilanteisiin, oppiaineisiin ja oppilaalle annettavaan arviointipalautteeseen.

Oppilasta tuetaan ensisijaisesti omassa opetusryhmässä ja koulussa erilaisin joustavin järjestelyin, ellei oppilaan etu tuen antamiseksi edellytä oppilaan siirtämistä toiseen opetusryhmään tai kouluun. Inklusiivisuuden periaate edellyttää sekä järjestelmän että toimintarakenteiden uudistamista ja samalla myös sellaisen koulun toimintakulttuurin ja pedagogisten menetelmien kehittämistä, jotka edistävät kaikkien oppilaiden onnistumista opinnoissaan sekä tukevat oppilaiden kasvua ja kehitystä.

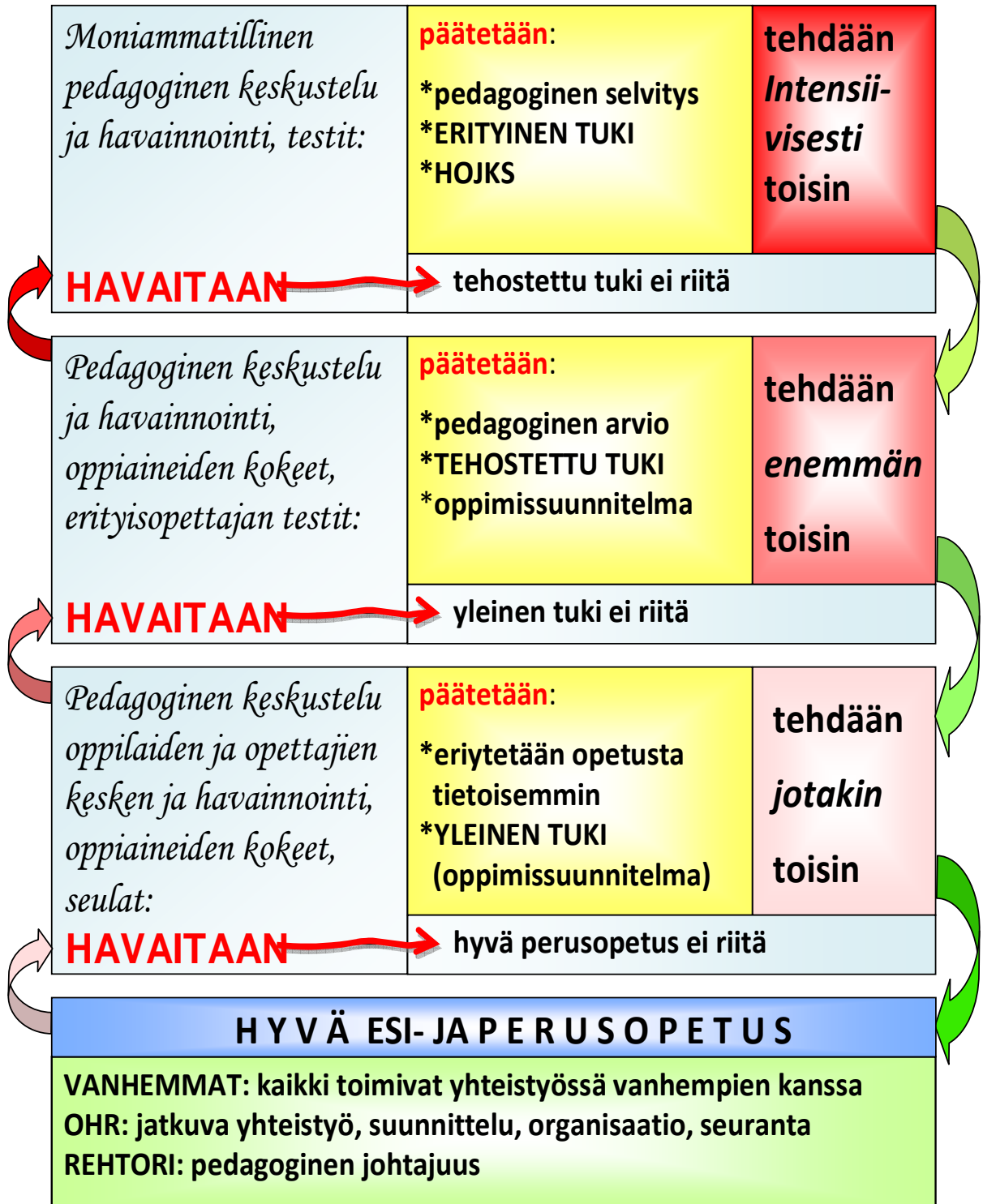
Tuen jatkumisesta huolehditaan lapsen siirtyessä esiopetuksesta perusopetukseen, perusopetuksen sisällä sekä oppilaan siirtyessä perusopetuksesta toiselle asteelle. Perusopetuksen päättövaiheessa oppilaalle ja hänen huoltajalleen annetaan tietoa oppilaan jatkokoulutukseen liittyvistä erityisistä kysymyksistä.

Oppimisen ja koulunkäynnin tuki ja oppilashuolto muodostavat monialaista yhteistyötä vaativan kokonaisuuden. Tuen tarpeen ilmetessä pyritään toimimaan yhteisymmärryksessä oppilaan ja huoltajan kanssa.

Kolmiportaiseen tukeen liittyviä päätöksiä tehtäessä oppilaan koulupolkua tarkastellaan kokonaisuutena. Tukitoimet kirjataan Oppilaan tuen seurantakorttiin ja oppilastietojärjestelmään.

Tämän ohjeistuksen lisäksi Torniossa jokaisella koululla on koulukohtainen **Oppilashuoltosuunnitelma** ja kolmiportaista tukea koskeva **Oppilaan tukeminen perusopetuksessa-ohjeistus**.

KOLMIPORTAINEN TUKI ESIOPETUKSESSA JA PERUSOPETUKSESSA

TUEN JÄRJESTÄMISEEN LIITTYVÄT VASTUUT JA TOIMIVALTUUDET

	varhaiskasvatuksesta vastaava	luokanopettaja aineenopettaja luokanvalvoja varhaiskasvatuksen opettaja	erityisopettaja varhaiskasvatuksen erityisopettaja	- kouluterveydenhoitaja	- koulukuraattori	- lääkäri	- psykologi	Moniammatillinen työryhmä	rehtori / koulunjohtaja / varhaiskasvatuksesta vastaava	sivistystoimenjohtaja / koulutoimenjohtaja
V vastuullinen toimija LE laatii ja esittelee K konsultoi (K) konsultoi tarvittaessa PÄ päättää asiasta L lausunto pakollinen (L) lausunto tarvittaessa										
Oppilaan tuen seurantakortti		V	K							
Oppilaan tukitarpeen kartoittaminen		V	K							
Oppilashuollon ja tuen tarpeen kartoittaminen		V	(K)	(K)	(K)	(K)	(K)		V	
Pidennetty oppivelvollisuus * varhaiskasvatuksessa	LE					L	L			PÄ
* perusopetuksen aikana		K	K			L	L		LE	PÄ
Yleinen tuki perusopetuksessa		V	V							
Pedagoginen arvio		V	K					K		
Tehostettuun tukeen siirtyminen								PÄ	V	
Oppimissuunnitelman laatiminen ja toteuttaminen		V	K							
Pedagoginen selvitys		V	V / LE	(L)	(L)	(L)	(L)	K		
Päätös erityisestä tuesta									LE	PÄ
HOJKS: oppilas yleisopetuksen luokassa		V	K							
HOJKS: oppilas erityisluokassa		K	V							
Erytisen tuen päätöksen Tarkistaminen tarvittaessa ja 2. luokan jälkeen ja ennen 7. luokkaa		V	V / LE	(L)	(L)	(L)	(L)	K	PÄ	

2 OPPIMISEN JA KOULUNKÄYNNIN TUKI PERUSOPETUKSESSA

2.1 Perusopetus kuuluu kaikille

Perusopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet nousevat perusopetuslaista ja -asetuksesta, valtioneuvoston asetuksista sekä opetussuunnitelman perusteista. Lisäksi otetaan huomioon muista laeista ja kansainvälisistä sopimuksista tulevat velvoitteet, joihin Suomi on sitoutunut.

Suomen perustuslain ja yhdenvertaisuuslain mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, etnisen tai kansallisen alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, seksuaalisen suuntautumisen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Jokaisen lapsen oppimisesta ja hyvinvoinnista on huolehdittava. Lasten kanssa työskenteleviä velvoittavat YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen yleisperiaatteet: yhdenvertaisuus, syrjimättömyys, lapsen edun ensisijaisuus, lapsen oikeus suojeluun, huolenpitoon ja kehittymiseen sekä oikeus ilmaista näkemyksensä ja tulla kuulluksi sekä näkemyksen kunnioittaminen.

Opetus järjestetään oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaisesti ja siten, että se edistää oppilaiden tervettä kasvua ja kehitystä. Oppilaalla on oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta, oppilaanohjausta sekä riittävää oppimisen tukea, kun tuen tarvetta havaitaan. Opetusryhmät muodostetaan siten, että opetuksessa voidaan saavuttaa opetussuunnitelmassa asetetut tavoitteet. Opetuksen järjestämisen lähtökohtana on oppilaan opetuksen järjestäminen yleisopetuksen ryhmässä aina kuin se on mahdollista ja tarkoituksenmukaista.

Koulu toimii oppivana yhteisönä ja kannustaa kaikkia jäseniään oppimiseen. Oppilailla on yhdenvertainen mahdollisuus saada ohjausta sekä tukea kehitykseensä ja oppimiseensa sekä yksilönä että ryhmän jäsenenä. Yhteisössä arvostetaan hyväntahtoisuutta ja ystävällisyyttä. Opetus ja ohjaus on rohkaisevaa, kannustavaa ja tervettä itsetuntoa kehittävää. Oppilaan tulee voida käydä koulua henkisesti ja fyysisesti turvallisessa ympäristössä ja rauhallisessa ja hyväksyvässä ilmapiirissä. Opetusmenetelmät, -tavat, -välineet ja -materiaalit tulee valita luokassa olevien oppilaiden yksilölliset edellytykset huomioiden.

Jokainen oppilas on ainutlaatuinen ja arvokas juuri sellaisena kuin hän on. Jokaisella on oikeus kasvaa täyteen mittaansa ihmisenä ja yhteiskunnan jäsenenä. Tässä oppilas tarvitsee kannustusta ja yksilöllistä tukea sekä kokemusta siitä, että häntä kuunnellaan ja arvostetaan ja että hänen oppimisestaan ja hyvinvoinnistaan välitetään.

Oppilaalla on oikeus saada kolmiportaista tukea, joka etenee yleisen ja tehostetun tuen kautta erityiseen tukeen. Eriyttäminen, tukiopetuksen, laaja-alaisen erityisopetuksen, samanaikaisopetuksen, psykososiaalisen tuen ja erilaisten joustavien opetusjärjestelyjen kautta on pyrittävä antamaan oppilaalle mahdollisuus suorittaa peruskoulu yleisopetuksen tavoitteiden mukaisesti. Erityisen tuen vaiheessa oppiaineiden tavoitteita on mahdollista laatia yksilöllisesti.

2.2 Kokonaisvaltainen huolenpito oppilaasta

Koulun keskeinen toimintaperiaate on kokonaisvaltainen huolenpito oppilaasta myönteisten kasvu- ja opiskeluolosuhteiden turvaamisen kautta. Koulu pyrkii huolehtimaan oppilaasta yhdessä kodin ja eri viranomaistahojen kanssa. Oppilashuolto on pääosin kasvatus- ja opetustyöhön sisäänrakennettua toimintaa. Oppilashuollon suunnittelu ja toteutus täsmentyy kunkin oppilaan kohdalla ja tukiverkosto rakennetaan tarpeen mukaan. Keskeistä toiminnassa on ennakointi ja mahdollisimman varhainen tuen tarjoaminen.

Varhaisella tuen tarjoamisella voidaan tarkoittaa joko tuen tarjoamista lapsen varhaisvuosina tai tuen tarjoamista mahdollisimman ripeästi ongelmien ilmaannuttua, missä tahansa lapsen tai nuoren elämänvaiheessa. Tuen tarjoaminen perustuu usein lasta ja nuorta lähellä olevien henkilöiden huoleen. Tuen tarpeen varhainen havaitseminen ja tuen turvaaminen lapselle tai nuorelle ehkäisee ongelmien syvenemistä ja pitkittymistä ja käytössä on vielä vaihtoehtoja ongelmien ratkaisemiseen. Myös oppimisen esteiden ennaltaehkäiseminen on tärkeää.

Varhaisen tuen tarjoamisen kannalta tärkeätä tietoa saadaan luokanopettajan, aineenopettajien ja erityisopettajan havainnoista ja erilaisista testauksista sekä terveydenhoitajan tutkimuksista. Keskustelu oppilaan kanssa sekä erilaiset oppilaille tehtävät kyselyt antavat viitteitä mahdollisesta tuen tarpeesta.

Opettajien keskinäinen yhteistyö ja salassapidon rajoissa kulkeva tiedonsiirto auttaa osaltaan huomaamaan ja huomioimaan tuen tarpeessa olevat oppilaat. Tuen saumaton jatkuminen siirtymävaiheissa on tärkeätä mm. oppilaan itsetunnon ja koulumotivaation vuoksi.

2.3 Yhteistyö kodin kanssa

Lapsi ja nuori elää samanaikaisesti sekä kodin että koulun vaikutuspiirissä. Tämä edellyttää näiden kasvatusyhteisöjen vuorovaikutusta ja yhteistyötä oppilaan kokonaisvaltaisen terveen kasvun ja hyvän oppimisen tukemisessa. Kodin ja koulun yhteistyö lisää oppilaan, luokan ja koko

kouluyhteisön hyvinvointia ja turvallisuutta. Vuorovaikutus kodin kanssa lisää opettajan oppilaantuntemusta ja auttaa häntä opetuksen suunnittelussa ja toteutuksessa.

Opetuksen järjestäjällä on vastuu kodin kanssa tehtävän yhteistyön edellytysten kehittämisestä. Yhteistyön lähtökohtana on luottamuksen rakentaminen, tasavertaisuus ja keskinäinen kunnioitus. Perheiden moninaisuus, tiedon ja tuen tarpeet sekä perheen kieli- ja kulttuuritausta huomioidaan. Yhteistyötä kodin kanssa toteutetaan sekä yhteisö- että yksilötasolla. Koulussa järjestetään vanhempainiltoja ja vanhempainvartteja. Erilaisia tieto- ja viestintätekniikan mahdollisuuksia hyödynnetään yhteydenpidossa ja yhteistyömuotoja tulee kehittää edelleen.

Huoltajilla on ensisijainen vastuu lapsen ja nuoren kasvatuksesta ja siitä, että oppilas suorittaa oppivelvollisuutensa. Perusopetuslain mukaan oppivelvollisuuden voi suorittaa joko siten, että oppilas osallistuu opetukseen tai saa muulla tavalla perusopetuksen oppimäärää vastaavat tiedot. Koulu tukee kotien kasvatustehtävää.

Huoltajalle annetaan tietoa lapsen oppimisen ja kasvun edistymisestä sekä poissaoloista. Koulu antaa huoltajille tietoa opetuksen järjestämisen keskeisistä asioista, kuten opetussuunnitelmasta, tavoitteista, oppimisympäristöistä, työtavoista, kolmiportaisesta tuesta, oppilashuollosta, arvioinnista, todistuksista, valintoihin liittyvistä asioista ja lukuvuoden tapahtumista. Erityisesti tulee huolehtia, että huoltaja saa tietoa koulunkäynnin nivelvaiheisiin sekä oppilaan koulunkäynnin ja oppimisen tukeen liittyvistä asioista. Peruskoulun päättövaiheessa huoltajia informoidaan oppilaan jatkokoulutukseen ja toiselle asteelle siirtymiseen liittyvistä vaihtoehdoista.

Huoltajille luodaan mahdollisuuksia tutustua koulun arkeen ja osallistua koulun toiminnan ja kasvatustyön tavoitteiden suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen yhdessä koulun henkilöstön ja oppilaiden kanssa. Kodin ja koulun yhteistyön avulla edistetään myös huoltajien keskinäistä vuorovaikutusta ja luodaan pohjaa vanhempainyhdistystoiminnalle ja verkostoitumiselle, mitkä vahvistavat yhteisöllisyyttä ja tukevat opettajien ja koulun työtä.

Tuen tarpeen ilmetessä luokanopettaja / luokanvalvoja keskustelee oppilaan kanssa, on yhteydessä huoltajaan ja neuvottelee asian viemisestä oppilashuollon asiantuntijaryhmän käsiteltäväksi tehostetun tuen aloittamista varten. Yksilökohtaiseen oppilashuoltoon kuuluva asian käsittely monialaisessa asiantuntijaryhmässä perustuu aina oppilaan sekä tarpeen niin vaatiessa huoltajan suostumukseen. Ellei opiskelijalla ole edellytyksiä arvioida annettavan suostumuksen merkitystä, suostumuksen antaa huoltaja.

3 TUEN KOLME PORRASTA

Oppimisen ja koulunkäynnin tuen kolme tasoa ovat: yleinen, tehostettu ja erityinen tuki. Peruskoululaisten oppimista ja koulunkäyntiä tulee tukea ja vahvistaa niin, että oppilaiden yksilölliset tarpeet tulevat huomioiduiksi entistä tehokkaammin ja mahdollisimman varhain. Jokaiselle oppilaalle suunnatusta yleisestä tuesta siirrytään tarvittaessa tehostettuun tukeen ja erityiseen tukeen.

OPPILAAN KOLMIPORTAINEN TUKI PERUSOPETUKSESSA		
YLEINEN TUKI <i>Oppimissuunnitelma voidaan laatia</i>	TEHOSTETTU TUKI <i>Oppimissuunnitelma laadittava</i>	ERITYINEN TUKI <i>HOJKS laadittava</i>
Moniammatillisessa oppilashuoltotyössä laadittu PEDAGOGINEN ARVIO		Moniammatillisessa oppilashuoltotyössä laadittu PEDAGOGINEN SELVITYS
Tukimuodot	Tukimuodot	Tukimuodot
Oppimisympäristöön liittyvät ratkaisut Toimintatavat ja opetusjärjestelyt * opetusryhmien joustava muuntelu * työskentelytapojen vaihtelu * oppilaan ohjauksen keinot * samanaikaisopettajuus * henkilöstön yhteistyö * kommunikaation varmentaminen * monipuoliset arviointikäytännöt eriyttäminen kodin ja koulun yhteistyö oppilashuollon tuki oppimissuunnitelma tukiopetus osa-aikainen erityisopetus kerhotoiminta aamu- ja iltapäivätoiminta 1.-2.lk apuvälineet yms. avustajapalvelut	Oppimisympäristöön liittyvät ratkaisut Toimintatavat ja opetusjärjestelyt * opetusryhmien joustava muuntelu * työskentelytapojen vaihtelu * oppilaan ohjauksen keinot * samanaikaisopettajuus * henkilöstön yhteistyö * kommunikaation varmentaminen * monipuoliset arviointikäytännöt eriyttäminen kodin ja koulun yhteistyö oppilashuollon tuki oppimissuunnitelma tukiopetus osa-aikainen erityisopetus kerhotoiminta aamu- ja iltapäivätoiminta 1.-2.lk apuvälineet yms. avustajapalvelut	Oppimisympäristöön liittyvät ratkaisut Toimintatavat ja opetusjärjestelyt * opetusryhmien joustava muuntelu * työskentelytapojen vaihtelu * oppilaan ohjauksen keinot * samanaikaisopettajuus * henkilöstön yhteistyö * kommunikaation varmentaminen * monipuoliset arviointikäytännöt eriyttäminen kodin ja koulun yhteistyö oppilashuollon tuki HOJKS / oppiaineiden yksilöllistäminen tukiopetus osa-aikainen erityisopetus kerhotoiminta aamu- ja iltapäivätoiminta 1.-9.lk apuvälineet yms. avustajapalvelut kokoaikainen erityisopetus

Käytettäviä tukimuotoja ovat esim. eriyttäminen, tukiopetus, samanaikaisopetus, joustavat ryhmäratkaisut, oppilaanohjauksen keinot, oppilashuollon tuki, osa-aikainen erityisopetus, avustajapalvelut ja apuvälineet ja ohjaus- ja tukipalvelut. Tukimuotoja voi käyttää kaikilla kolmella tuen tasolla sekä yksittäin että toisiaan täydentävinä. Tukea tarvitsevalle oppilaalle laaditaan häntä parhaiten hyödyntävä tukikokonaisuus. Tuen tarve voi vaihdella ajallisesti ja määrällisesti. Oppilasta voidaan tukea myös aamu- ja iltapäivätoiminnan ja kerhotoiminnan avulla. Oppiaineiden oppimäärien yksilöllistäminen on mahdollista erityisen tuen vaiheessa.

Tuki annetaan oppilaalle ensisijaisesti omassa opetusryhmässä ja koulussa erilaisin joustavin järjestelyin, ellei oppilaan etu tuen antamiseksi välttämättä edellytä oppilaan siirtämistä toiseen opetusryhmään tai kouluun. Oppimisen esteettömyyteen sekä oppimisvaikeuksien ennaltaehkäisyyn ja varhaiseen tunnistamiseen tulee kiinnittää huomiota. On pohdittava yhteisöllisiä ja oppimisympäristöön liittyviä ratkaisuja, jotta lapsi tai nuori voi olla ryhmän tasavertaisena jäsenenä. Oppilaan tulee kokea onnistumisia ryhmän jäsenenä, koululaisena ja oppijana. Myönteistä minäkuvaa ja tervettä itsetuntoa tuetaan. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja ja erityisopettaja toimivat yhteistyössä luokanopettajan ja aineenopettajien kanssa tukea suunniteltaessa. Opetusjärjestelyjen tulee olla joustavia.

Kaikilla Tornion kouluilla on laadittu koulukohtainen OPPILAAN TUKEMINEN PERUSOPETUKSESSA – toimintasuunnitelma, jossa määritellään oppilashuolto- ja opetushenkilöstön toiminnan ja yhteistyön vastuualueet kolmiportaisen tuen eri vaiheissa.

3.1 Tuen muotoja

Oppilaalle annettava tuki pohditaan yksilöllisesti tarpeen mukaan. Ensimmäiseksi tarkastellaan koulussa käytössä olevia *toimintatapoja, opetusjärjestelyjä ja oppimisympäristöjä* ja pohditaan, voiko niissä tehdä muutoksia, jotka helpottavat oppilaan tilannetta.

Eriyttäminen

Opetusta eriyttämällä voidaan auttaa tukea tarvitsevaa tai eri tavalla oppivaa oppilasta. Tämä tarkoittaa, että opettaja huomioi oppilaiden erilaiset oppimisedellytykset joustamalla opetustaan yleisopetuksen opetussuunnitelmassa määriteltyjen tavoitteiden rajoissa. Eriyttämisellä voidaan tarkoittaa myös haastavampien tehtävien tarjoamista oppilaalle, joka etenee opinnoissaan ripeämmin.

Eriyttäminen voi oppiaineesta riippuen kohdistua esimerkiksi työtapoihin, opetuksen sisältöihin, opetusryhmien kokoon, opetusmenetelmiin ja opetusmateriaaleihin. Esimerkiksi matematiikassa voi olla käytössä erilaisia konkretisoivia ja selkeyttäviä apuvälineitä tai joku oppilas voi hyötyä erilaisesta

oppimateriaalista, jossa asiat esitetään hänelle sopivammin. Eriyttämisessä on hyvä huomioida oppiaineen sisältöjen minimimitavoitteet. Opetussuunnitelmassa on nähtävissä eri oppiaineiden hyvän osaamisen kuvaukset.

Opetusta voi eriyttää myös esim. käyttämällä siihen hetken enemmän aikaa, jolloin oppilaalla on paremmat mahdollisuudet ehtiä omaksua asia. Asian voi selittää havainnollisemmin, selkeämmin ja eri aistikanavia hyödyntäen.

Kokeeseen valmistautumiseen voi tarvittaessa antaa lisäohjeita ja ohjata lukutekniikassa. Koejärjestelyissä tulee huomioida monipuoliset mahdollisuudet kokeen suorittamiseen, esimerkiksi lisäajan käyttö, suullinen koe tai muulla tavoin eriyttävä koe, selkeytetty teksti ja häiriötön kokeen suorittamistila.

Koulun tasolla voi olla tarpeen pohtia lukujärjestysteknisiä ratkaisuja ja yhteistyötä rinnakkaisluokkien kesken. Opettajien yhteisen suunnittelun avulla voidaan kehittää samanaikaisopetusta, tukiopetusta, tiimiopetusta ja muita pedagogisia ratkaisuja, joissa tuen tarvisijat pystytään huomioimaan. Erytisopettajan tehtävä on olla tukemassa ja konsultoimassa luokan- ja aineenopettajan työtä ja pitää esillä näkökulmaa tukea tarvitseviin. Samanaikaisopetuksessa luokassa voi olla kerrallaan pari opettajaa. Tämä vaatii opettajilta yhteissuunnittelua, mutta järjestelystä hyötyvät kaikki, myös tukea tarvitsevat ja lahjakkaat.

Eriyttäminen perustuu oppilaantuntemukseen ja on kaiken opetuksen pedagoginen lähtökohta. Se koskee siis opiskelun laajuutta ja syvyyttä, työskentelyn rytmiä ja etenemistä sekä oppilaiden erilaisia tapoja oppia. Eriyttäminen perustuu oppilaan tarpeille ja mahdollisuuksille suunnitella itse opiskeluaan, valita erilaisia työtapoja ja edetä yksilöllisesti. Työtapojen valinnassa otetaan huomioon myös oppilaiden väliset yksilölliset ja kehitykselliset erot. Eriyttämällä tuetaan oppilaan itsetuntoa ja motivaatiota sekä turvataan oppimisen rauhaa. Eriyttämisellä myös voidaan ehkäistä tuen tarpeen syvenemistä.

Tukiopetus

Tukiopetusta tulee järjestää oppilaalle, joka on tilapäisesti jäänyt jälkeen opinnoissaan, esimerkiksi poissaolojen vuoksi, tai muutoin tarvitsee oppimisessaan lyhytaikaista tukea. Tukiopetusta voi antaa myös ennakoivasti esimerkiksi silloin, kun oppilaalla tiedetään olevan vaikeuksia uuden asian omaksumisessa.

Tukiopetus on suunnitelmallista ja tehtävät, ajankäyttö ja ohjaus pohditaan yksilöllisesti. Tukiopetusta tulee tarjota heti, kun huomataan vaikeuksia oppilaan oppimisessa ja sitä tulee järjestää niin usein ja niin laajasti kuin oppilaan suoriutumisen kannalta on tarpeen. Tukiopetusta

voidaan antaa kolmiportaisen tuen jokaisessa vaiheessa. Opettaja merkitsee antamansa tukiopetuksen Oppilaan tuen seurantakorttiin ja oppilastietojärjestelmään.

Koulutyö tulee suunnitella niin, että jokaisella oppilaalla on tarvittaessa mahdollisuus osallistua tukiopetukseen. Aloitteen tukiopetuksen antamisesta tekee ensisijaisesti opettaja. Tukiopetusta on pyrittävä järjestämään yhteisymmärryksessä oppilaan ja huoltajan kanssa. Huoltajalle annetaan tietoa tukiopetuksen toteuttamistavoista ja merkityksestä oppimiselle ja koulunkäynnille.

Tukiopetusta annetaan joko sellaisten oppituntien aikana, joihin tuen tarve liittyy, tai oppituntien ulkopuolella. Sitä voidaan antaa samanaikaisopetuksena oppilaan tavallisessa opetusryhmässä, pienryhmässä tai täysin yksilöllisesti. Erilaiset joustavat ryhmittelyt ovat mahdollisia.

Tukiopetuksen järjestämisohteet tulee selventää opettajille syksyllä koulun alkaessa ja ne voidaan kirjata esimerkiksi koulun toimintasuunnitelmaan. Samoin tulee selventää tukiopetuksen ja osa-aikaisen erityisopetuksen raja. Opettaja raportoi annetun tukiopetuksen laskutuksen yhteydessä ja rehtori/koulunjohtaja hyväksyy sen.

Osa-aikainen erityisopetus

Osa-aikaisen erityisopetuksen tarkoituksena on tukea, ohjata ja opettaa niitä oppilaita, joilla on vaikeuksia oppimisessaan tai koulunkäynnissään. Sillä pyritään korjaamaan lieviä oppimista tai koulunkäyntiä haittaavia erityisvaikeuksia, esimerkiksi kielellisiä tai matemaattisiin taitoihin liittyviä vaikeuksia, oppimisvaikeuksia yksittäisissä oppiaineissa sekä vaikeuksia opiskelutaidoissa tai vuorovaikutustaidoissa. Pyrkimyksenä on vaikuttaa myönteisesti opiskelutottumuksiin, työskentelytapoihin ja koko koulumotivaatioon, vahvistaa oppilaan oppimisedellytyksiä sekä ehkäistä oppimisen ja koulunkäynnin vaikeuksia.

Osa-aikaista erityisopetusta annetaan muun opetuksen ohessa samanaikaisopetuksena, pienryhmässä tai yksilöopetuksena. Sitä annetaan kaikilla kouluilla ja kaikilla tuen tasoilla. Jokaisella oppilaalla on oikeus saada osa-aikaista erityisopetusta sitä tarvitessaan. Myös puheopetus kuuluu osa-aikaisen erityisopetuksen piiriin.

Tuen tarpeen kartoittamiseksi erityisopettaja tekee seulonta- ja yksilötestejä. Kartoituksessa voi käyttää Tornion koulutoimessa yhteisesti sovittuja luokkatason testejä, jotka erityisopettaja tekee yhteistyössä luokanopettajan / aineenopettajan kanssa.

Osa-aikaisen erityisopetuksen toteuttamista suunnitellaan ja sen vaikutuksia arvioidaan opettajien keskinäisenä yhteistyönä sekä yhdessä oppilaan ja huoltajan kanssa. Oppilaalle ja huoltajalle tiedotetaan osa-aikaisen erityisopetuksen toteuttamistavoista, sen merkityksestä oppimiselle ja koulunkäynnille sekä oppilaan velvollisuudesta osallistua siihen. Opetus pyritään järjestämään

yhteisymmärryksessä oppilaan ja huoltajan kanssa. Osa-aikaisen erityisopetuksen järjestämisen suunnittelussa tehdään tarvittaessa yhteistyötä myös oppilashuollosta vastaavien kanssa.

Osa-aikaisen erityisopetuksen tavoitteet ja antaminen kirjataan oppimissuunnitelmaan ja HOJKSiin. Se tulee kirjata myös oppilaan tuen seurantakorttiin. Myös pedagogisessa arvioissa ja selvityksessä arvioidaan oppilaan aikaisemmin saaman erityisopetuksen riittävyys, vaikutus ja oppilaan tarpeet erityisopetukseen jatkossa.

Laaja-alaisen erityisopettajan työnkuva on työorientaatioltaan konsultatiivinen, joka toteutuu luokanopettajien ja aineenopettajien kanssa tehtävässä yhteistyössä ja moniammatillisessa oppilashuoltotyössä. Alakoulusta yläkouluun siirryttäessä laaja-alainen erityisopettaja on mukana tiedonsiirtopalaverissa.

3.2 Yleinen tuki perusopetuksessa

Jokaisella oppilaalla on oikeus hyvään opetukseen ja onnistumiseen koulutyössä. Oppiessaan oppilas rakentaa identiteettiään, ihmiskäsitystään, maailmankuvaansa ja -katsomustaan sekä paikkaansa maailmassa. Oppilas tarvitsee kannustusta ja yksilöllistä tukea sekä kokemusta siitä, että kouluyhteisössä häntä kuunnellaan ja arvostetaan ja että hänen oppimisestaan ja hyvinvoinnistaan välitetään. Oppimisen ja koulunkäynnin vaikeuksia ehkäistään ennakolta esimerkiksi opetusta eriyttämällä, opettajien keskinäisellä sekä muun henkilöstön yhteistyöllä, ohjauksella sekä opetusryhmiä muuntelemalla.

Oppimisen ja koulunkäynnin yleiseen tukeen ovat oikeutetut kaikki peruskoululaiset eikä siihen vaadita erityisiä tutkimuksia tai päätöksiä. Kenen tahansa oppilaan koulumenestyksessä ja kasvuvaiheissa voi olla aikoja, jolloin tuen tarvetta on enemmän ja tarvitaan yksittäisiä pedagogisia ratkaisuja sekä ohjaus- ja tukitoimia. Huoltajien kanssa ollaan yhteydessä ja tuki järjestetään opettajien ja muun henkilöstön yhteistyönä. Opetuksen eriyttäminen, joustavat ryhmäratkaisut, opettajien yhteistyö pari- tai tiimityönä, ja muu yksilöllinen ohjaus ja tehokkaasti kohdennetut tukiovetustunnit sekä laaja-alaisen erityisopettajan tuki voivat auttaa hankalien karikoiden yli. Tarvittaessa yleisen tuen piirissä olevan oppilaan opiskelua voidaan myös syventää ja laajentaa oppimissuunnitelman avulla.

3.3 Tehostettu tuki perusopetuksessa

Toimintajärjestys:

1. yleinen tuki
2. pedagoginen arvio (luokan tai oppiaineen opetusryhmän vastuuopettaja)
3. tehostetun tuen päätös (moniammatillinen oppilashuoltoryhmä)
4. oppimissuunnitelma (luokan tai oppiaineen opetusryhmän vastuuopettaja)

Mikäli yleinen tuki ei ole riittävää ja koulunkäynnissä ja oppimisessa on runsaasti haasteita, oppilaan kasvua ja oppimista tuetaan tehostetun tuen avulla. Tarkoituksena on ehkäistä oppilaan oppimiseen, sosiaaliseen vuorovaikutukseen tai kehitykseen liittyvien ongelmien kasvamista, monimuotoistumista ja kasautumista.

Tehostettuun tukeen siirrytään silloin, kun tuen tarve on säännöllistä tai tarvitaan useampia tuen muotoja. Tukimuodot ovat osittain samat kuin yleisessä tuessa, mutta tuki on pedagogisen arvion ja oppimissuunnitelman myötä suunnitelmallisempaa. **Tuen määrää lisätään, laatua nostetaan entisestään ja tuki on jatkuva.** Tukea annetaan muun opetuksen yhteydessä ja tuen muotona on esimerkiksi eriyttäminen, tukiopeus, joustavat opetusryhmä- ja oppimisympäristöratkaisut, opintojen yksilöllinen ohjaus, osa-aikainen erityisopetus, yhteistyö kodin kanssa, oppilashuollon tuki, oppilaan ohjauksen keinot, apuvälineet, avustajatoiminta, aamu- ja iltapäivätoiminta. Tehostettu tuki tulee järjestää laadultaan ja määrältään oppilaan yksilöllisten tarpeiden edellyttämällä tavalla. *Tehostetun tuen vaiheessa oppiaineiden oppimääriä ei voida yksilöllistää, mutta oppilasta voi tukea eriyttämisen keinoin.*

Tehostetun tuen aikana annettu tuki kirjataan oppimissuunnitelmaan ja oppilaan oppimista ja koulunkäyntiä seurataan säännöllisesti. Tarvittaessa oppimissuunnitelmaa päivitetään vastaamaan oppilaan tuen tarvetta.

Oppilaalle voidaan harkita määräaikaista erityisen tuen päätöstä vasta sen jälkeen, kun hänelle on tarjottu tehostettua tukea mahdollisimman monipuolisesti. Torniossa on käytössä Oppilaan tuen seurantakortti, johon oppilaan saama tuki tulee kirjata. Oppilaan tuen seurantakortti turvaa yksittäisen oppilaan oikeuden toteutumista oppimisessa tarvittavaan tukeen ja annettu tuki tulee dokumentoitua. Näin turvataan myös tiedonsiirto nivelvaiheissa ja oppilaan siirtyessä luokka-asteelta toiselle tai koulusta toiseen. Kortti siirtyy nivelvaiheessa vastaanottavaan kouluun ja tarvittaessa toiselle asteelle ja siinä tulee olla huoltajan allekirjoitus tiedonsiirtoa varten. Seurantakortin tietoja voidaan hyödyntää myös tilastoinnissa.

Opettajien yhteistyöllä ja tiimityöskentelyllä voi löytää erilaisia vaihtoehtoja ja mahdollisuuksia tehostetulle tuelle. Erityisopettaja toimii yhteistyössä luokan- ja aineenopettajien kanssa. Hän ottaa eri luokilta tukea tarvitsevia oppilaita pienryhmään ja käy heidän kanssaan läpi tiettyyn

asiakokonaisuuteen liittyviä asioita tai antaa kuntouttavaa opetusta. Pienryhmässä apuna voi olla esimerkiksi koulunkäyntiavustaja. Samanaikaisopetusmallissa erityisopettaja voi olla ohjaamassa oppilaita heidän omassa luokassaan yhteistyössä luokan- ja aineenopettajien kanssa.

3.3.1 Pedagoginen arvio ja oppimissuunnitelma

Tehostetun tuen toteuttamista varten oppilaalle tulee laatia oppimissuunnitelma, jonka pohjana on **pedagoginen arvio**. Pedagogisessa arviossa kuvataan oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin kokonaistilanne koulun, oppilaan ja huoltajan näkökulmasta. Samoin kuvataan oppilaan saama yleinen tuki ja arvio eri tukimuotojen vaikutuksista, oppilaan vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet, oppimisvalmiudet sekä oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvät erityistarpeet ja arvio siitä, millaisilla pedagogisilla, oppimisympäristöön liittyvillä, ohjauksellisilla, oppilashuollollisilla tai muilla tukijärjestelyillä oppilasta voidaan tukea. Lisäksi kirjataan arvio tehostetun tuen tarpeesta.

Pedagogisen arvion pohjana voidaan käyttää mm. yleisen tuen vaiheessa mahdollisesti laadittua oppimissuunnitelmaa.

Torniossa on käytössä Opetushallituksen laatima Pedagoginen arvio –lomake. Pedagogisen arvion laatimisesta vastaa ensisijaisesti luokan tai oppiaineen opetusryhmän vastuupettaja, joka tarvittaessa konsultoi erityisopettajaa ja moniammatillista oppilashuoltotyöryhmää.

Tehostetun tuen aloittaminen, järjestäminen ja tarvittaessa oppilaan palaaminen takaisin yleisen tuen piiriin käsitellään pedagogiseen arvioon perustuen moniammatillisesti yhteistyössä oppilashuollon ammattihenkilöstön kanssa. Päätös tehostetun tuen aloittamisesta tai takaisin yleisen tuen piiriin siirtymisestä kirjataan pedagogiseen arvioon ja sen allekirjoittaa rehtori/koulunjohtaja moniammatillisen oppilashuoltoryhmän esityksestä. Tämän käsittelyn jälkeen oppilaalle annettava tehostettu tuki kirjataan oppilaalle laadittavaan oppimissuunnitelmaan.

Oppimissuunnitelma laaditaan, kun oppilas siirtyy tehostetun tuen piiriin. Se on laadittava, ellei siihen ole ilmeistä estettä, yhteistyössä oppilaan ja huoltajan tai tarvittaessa oppilaan muun laillisen edustajan kanssa. Oppimissuunnitelmaan kirjataan oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin tavoitteet ja tarvittavat opetusjärjestelyt sekä oppilaan tarvitsema tuki ja ohjaus. Siinä asetetaan tavoitteet sekä koulunkäynnille että oppiaineiden sisällöille. Oppimissuunnitelmassa tähdennetään, mitä aiotaan käytännössä tehdä enemmän ja toisin, jotta oppilaan koulunkäynnin haasteista selvittäisiin. Samoin kirjataan mitkä asiat ovat oppilaan, mitkä opettajan ja kodin vastuulla, jotta tavoitteeseen päästäisiin. Oppimissuunnitelmassa ei kuvata oppilaan henkilökohtaisia ominaisuuksia.

Torniossa on käytössä Opetushallituksen laatima Oppimissuunnitelma-lomake. Oppimissuunnitelman laatimisesta ja toteuttamisesta vastaa ensisijaisesti luokan tai oppiaineen opetusryhmän vastuuopettaja yhteistyössä erityisopettajan kanssa.

Oppimissuunnitelman tavoitteiden toteutumista seurataan aktiivisesti lukukausittain, jotta toimenpiteitä voidaan säätää tarpeen mukaan. Mikäli todetaan, että oppimissuunnitelmassa esitellyt tukitoimet eivät ole riittäviä oppilaalle, oppilas siirtyy erityisen tuen piiriin.

3.4 Erityinen tuki perusopetuksessa

Toimintajärjestys:

1. **tehostettu tuki**
2. **pedagoginen selvitys** (erityisopettaja)
3. **erityisen tuen päätös** (sivistystoimenjohtaja / rehtori)
4. **HOJKS** (luokan tai oppiaineen opetusryhmän vastuuopettaja)

Erityinen tuki tulee kysymykseen, kun yleinen ja tehostettu tuki ei ole oppilaalle riittävää ja koulunkäynnissä on runsaasti haasteita. Erityinen tuki muodostuu erityisopetuksesta ja muusta oppilaan tarvitsemasta tuesta. Erityisen tuen vaiheessa erityisopetus on osa- tai kokoaikaista, oppimisympäristöön, opetusjärjestelyihin, työskentelytapoihin ja oppimateriaaleihin kiinnitetään huomiota entistä enemmän, apuvälineiden ja avustajan tarve on todennäköistä ja oppilashuollon tuki on merkittävä. Näiden lisäksi oppilas voi saada myös niitä tukimuotoja, jotka ovat tyypillisiä yleisen ja tehostetun tuen vaiheessa.

Erityisen tuen tehtävänä on tarjota oppilaalle kokonaisvaltaista ja suunnitelmallista tukea niin, että hän voi suorittaa oppivelvollisuutensa ja saa pohjan opintojensa jatkamiselle peruskoulun jälkeen. Oppilaan itsetuntoa ja opiskelumotivaatiota vahvistetaan ja mahdollisuutta kokea onnistumisen ja oppimisen iloa vahvistetaan. Oppilaan osallisuutta tuetaan ja häntä kannustetaan ottamaan edellytystensä puitteissa vastuuta opiskelustaan.

Ennen erityisen tuen vaiheeseen siirtymistä oppilaasta on tehty pedagoginen selvitys ja sen perusteella määrääaikainen erityisen tuen päätös. Hän voi käydä koulua omassa lähikouluryhmässä tai pienryhmässä tai erityiskoulussa. Erityinen tuki järjestetään joko yleisen tai pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä. Oppilas opiskelee joko oppiaineittain tai toiminta-alueittain. Koulupaikka merkitään erityisen tuen päätökseen samoin yksilöllistettävät oppiaineet. Oppilaan opetuksesta vastaavat opettajat laativat HOJKS:n.

Erityisen tuen vaiheessa erityisopettajan vastuu oppilaan opetuksen konsultoinnista lisääntyy. Oppilaalla voi olla käytössään erilaisia apuvälineitä fyysistä liikkumista varten tai esimerkiksi

näkemistä, lukemista, kirjoittamista helpottavia laitteita. Tietotekniikka on aktiivisessa käytössä ja tietokoneeseen voidaan liittää monia oppimista ja opetuksen seuraamista helpottavia välineitä. Jos oppiaineiden tavoitteita on yksilöllistetty, oppilaalla voi olla käytössään yksilöllistetty tai selkokielineen oppikirja. Useinkaan sopivaa valmista materiaalia ei ole tarjolla ja se on valmistettava oppilaalle yksilöllisesti.

Erytisen tuen vaiheessa voi olla tarvetta erilaisille terapioille esim. puheterapia, toimintaterapia, fysioterapia, musiikkiterapia ja näiden käytännön toteutus suunnitellaan yksilöllisesti. Terapiatarve pohditaan jokaisen lapsen kohdalla yksilöllisesti ja siinä yhteistyötahoina ovat lasta hoitavat lääkärit ja kuntoutuksesta vastaavat viranomaiset. Joissakin tapauksissa terapioita on perusteltua ottaa myös kouluajalle, jotta oppilaalla jää aikaa myös lepoon ja virkistykseen iltaisin.

3.4.1 Pidennetty oppivelvollisuus

Erytisen tuen piirissä olevan oppilaan opetus järjestetään joko yleisen tai pidennetyn oppivelvollisuuden mukaisesti. Pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin kuuluvat vaikeasti vammaiset lapset. Heitä ovat muun muassa näkö- ja kuulovammaiset sekä muutoin ruumiillisesti tai henkisesti vaikeasti vammaiset tai kehityksessään viivästyneet lapset. Myös vaikea sairaus voi olla syynä pidennettyyn oppivelvollisuuteen. Kaikki näkö- tai kuulovammaiset, esimerkiksi kuulokojetta käyttävät eivät automaattisesti kuulu pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin. Pidennetystä oppivelvollisuudesta päätetään erityisen tuen päätöksen yhteydessä. Jos molemmista asioista päätetään samassa hallintopäätöksessä, tulee siinä eritellä lakipykälät, joihin päätökset perustuvat. Näiden oppilaiden kohdalla päätös erityisestä tuesta tehdään perusopetuslain 17 §:n 4 momentin perusteella ja päätös pidennetystä oppivelvollisuudesta perusopetuslain 25 §:n 2 momentin perusteella. **Päätös tulee tehdä pääsääntöisesti ennen oppivelvollisuuden alkua, jo 5-vuotiaana.** Silloin oikeus oppivelvollisuutta edeltävään, maksuttomaan esiopetukseen voi toteutua sen vuoden syksystä, jolloin lapsi täyttää 5 vuotta eli vuotta ennen hänen oppivelvollisuutensa alkua.

Jos päätös on jäänyt tekemättä ennen oppivelvollisuuden alkamista tai oppilaan tilanne muuttuu esi- tai perusopetuksen aikana, voidaan päätös poikkeuksellisesti tehdä myöhemminkin. Tällöin oppivelvollisuus ei voi enää pidentyä, mutta päätös vaikuttaa oppilaan opetusryhmän kokoon ja se voi vaikuttaa myös opetettaviin oppiaineisiin. Päätös vaikuttaa myös opetuksen järjestäjän saamaan rahoitukseen.

Kun päätös tehdään 5-vuotiaana, merkitään päätökseen, että pidennetty oppivelvollisuus alkaa 1.8. sinä vuonna, kun lapsi täyttää kuusi vuotta. Jos huoltaja päättää, että lapsi aloittaa oppivelvollisuutta edeltävässä esiopetuksessa 5-vuotiaana, annetaan hänelle heti erityistä tukea, ja hänelle on laadittava henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS).

Erityisen tuen päätöksen laatijana ja esittelijänä varhaiskasvatuksessa on päivähoidon päällikkö ja päätöksen tekee sivistystoimenjohtaja.

ESI 1 ja ESI 2 voidaan toteuttaa yksilöllisesti joko päiväkodissa, esiopetuksessa tai perusopetuksessa. Mikäli lapsi on nämä vuodet päiväkodin tai esiopetuksen piirissä, varhaiskasvatuksen erityisopettaja laatii lapselle HOJKS:n vanhempien ja lapsen kuntouttajien kanssa. Yhteistyö vanhempien kanssa on tiivistä ja heille kerrotaan, mitä kouluvaihtoehtoja on tarjolla. Käytäntönä on, että varhaiskasvatuksen erityisopettaja on yhteydessä kouluun ja toimii yhdyshenkilönä koulun, päiväkodin ja vanhempien välillä.

ESI 1 –kevättalvella lapsi käy tutustumassa kouluvaihtoehtoihin. Koulupaikaksi valitaan oppilaan kokonaistilanteen mukaan lähikoulun kotiluokka, erityisluokka yleisopetuksen yhteydessä tai erityiskoulussa. Koulupaikan selkeydyttyä pidetään tiedonsiirtopalaveri, jossa ovat mukana vanhemmat, sekä lapsen hoidosta ja esiopetuksesta ja opetuksesta vastaavat henkilöt. Tiedonsiirtopalaverin koollekutsujana on varhaiskasvatuksen erityisopettaja.

3.4.2 Pedagoginen selvitys ja erityisen tuen päätös

Päätösprosessi:

1. Esityksen erityisen tuen aloittamisesta tekee rehtori/koulunjohtaja oppilashuoltoryhmän laatiman pedagogisen selvityksen perusteella.
2. Päätöksen erityisen tuen aloittamisesta tekee sivistystoimenjohtaja rehtorin/koulunjohtajan esityksen pohjalta.
3. Päätöksen erityisen tuen jatkamisesta tarvittaessa ja 2. luokan jälkeen ja ennen 7. luokkaa tai oppilaan siirtymisestä takaisin tehostetun tuen piiriin tekee rehtori/koulunjohtaja oppilashuoltoryhmän esityksestä.
4. Mikäli huoltajat ovat esityksistä opetuksen järjestäjän kanssa eri mieltä, siirtyy asian käsittely sivistyslautakuntaan.

Ennen erityistä tukea koskevan päätöksen tekemistä opetuksen järjestäjän on kuultava oppilasta ja tämän huoltajaa tai laillista edustajaa sekä tehtävä oppilaasta pedagoginen selvitys. Pedagogista selvityksen laatimista varten luokan- / aineenopettaja konsultoi erityisopettajaa, joka hankkii oppilaan opetuksesta vastaavilta opettajilta selvityksen oppilaan oppimisen etenemisestä.

Erityisopettaja esittelee hankkimansa tiedot oppilashuoltoryhmälle. Pedagogista selvitystä tulee tarvittaessa täydentää psykologisella tai lääketieteellisellä asiantuntijalausunnolla tai vastaavalla sosiaalisella selvityksellä.

Koulun johtaja/rehtori tekee esityksen erityisen tuen aloittamisesta sivistystoimenjohtajalle, joka tekee päätöksen erityisestä tuesta.

Torniossa on käytössä Opetushallituksen laatima Pedagoginen selvitys –lomake. Selvitys rakentuu pedagogisen arvion ja oppimissuunnitelman toteutumisen pohjalle. Siinä todetaan oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin tilanne kokonaisuutena sekä hänen saama tehostettu tuki ja arvio siitä, mitä pedagogisia ja oppilashuoltoon liittyviä järjestelyjä oppilas tarvitsee selviytyäkseen. Pedagogisia järjestelyjä ovat mm. oppimisympäristöön, opetus- ja ohjaushenkilöstöön, opetus- ja opiskelumenetelmiin, materiaaleihin ja välineisiin liittyviä tekijöitä. Siinä punnitaan yleisestä ja tehostetusta tuesta saatuja kokemuksia, tuen riittävyyttä ja suunnitellaan, miten erityinen tuki tullaan toteuttamaan.

Pedagogisen selvityksen laatimisessa hyödynnetään oppilaasta aiemmin laadittua pedagogista arviota ja oppimissuunnitelmaa ja mahdollista aiempaa pedagogista selvitystä ja HOJKS:a.

Erityisen tuen päätös tehdään kirjallisesti ja hallintolain mukaisesti. Päätöksen on liitettävä valitusosoite ja päätös on perusteltava pedagogisen selvityksen ja muiden mahdollisten lausuntojen avulla. Erityisen tuen päätökseen tulee kirjata oppilaan opetuksen järjestämispaikka, pääsääntöinen opetusryhmä, mahdolliset tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä muut tarvittavat palvelut sekä tarvittaessa oppilaan opetuksen poikkeava järjestäminen. Oppimäärien yksilöllistämisestä päätetään erityisen tuen päätöksessä ja yksilöllistäminen on mahdollista vasta sen jälkeen. Jos yksilöllistettävien oppiaineiden määrää on tarpeen myöhemmin lisätä tai vähentää, päätöksen tekee koulun rehtori / koulunjohtaja oppilashuoltoryhmän esityksestä.

Opetusryhmästä päätettäessä on aina mietittävä ensisijaisesti sitä, kuinka lasta voitaisiin tukea niin, että hän voisi jatkaa koulunkäyntiään omassa ryhmässään. Lapsella tulee olla mahdollisuuksia onnistumisen kokemuksiin ryhmän jäsenenä, koululaisena ja oppijana. Koulun oppimisympäristöä ja toimintakulttuuria tulee voida muuttaa, mikäli siellä on esteitä koulunkäynnille tai oppimiselle. Oppilaalla on oikeus tukiopetukseen ja osa-aikaiseen erityisopetukseen myös erityisen tuen vaiheessa.

Koulupaikkaa mietittäessä lähtökohtana on oppilaan etu. Erityinen tuki voidaan toteuttaa myös pienryhmäopetuksena lähikoulussa tai erityiskoulussa. Pienryhmiä muodostettaessa asioita tulisi katsella mahdollisimman laajasta näkökulmasta ja ratkaisujen tulisi perustua ensisijaisesti pedagogisiin seikkoihin, ei pelkästään diagnoosiin. Opetuksen järjestäjän tulee selvittää, voidaanko

opetus ja mahdollisesti tarvittavat tukipalvelut järjestää ensisijaisesti muun opetuksen yhteydessä lähikoulussa.

Eriyisen tuen päätös voidaan tehdä ennen esi- tai perusopetuksen alkamista tai esi- tai perusopetuksen aikana ilman sitä edeltävää pedagogista selvitystä ja tehostetun tuen antamista, jos psykologisen tai lääketieteellisen arvion perusteella ilmenee, että oppilaan opetusta ei vamma, sairauden, kehityksessä viivästyminen tai tunne-elämän häiriön taikka muun vastaavan erityisen syy vuoksi voida antaa muuten. Jos erityisen tuen päätös tehdään perusopetuksen aikana ilman tehostetun tuen antamista, tulee sen perustua oppilaan tilanteen uudelleen arviointiin esimerkiksi onnettomuuden tai vakavan sairauden seurauksena.

Eriyisen tuen saaneiden oppilaiden opetusryhmien muodostamisesta säädetään asetuksella.

3.4.3 Huoltajan kuuleminen

Ennen erityistä tukea koskevan päätöksen tekemistä opetuksen järjestäjän on kuultava oppilasta ja tämän huoltajaa tai laillista edustajaa sekä tehtävä oppilaasta pedagoginen selvitys.

Oppilaan ja huoltajan kuuleminen edellyttää, että heille selvitetään etukäteen kuulemisen tarkoitus, esimerkiksi keskustelu erityisen tuen päätöksen tekemisestä tai tarkistamisesta. **Kuulemisen tarkoituksena on antaa heille mahdollisuus kertoa oma mielipiteensä tehtävästä ratkaisusta sekä selvittää mitä suunnitteilla oleva päätös käytännössä tarkoittaa.** Asiat selitetään oppilaalle ja huoltajalle ymmärrettävästi, ja oppilaalle hänen ikäkautensa ja edellytystensä mukaisesti.

Henkilökohtainen tapaaminen on suositeltavin tapa kuulemisen järjestämiseksi. Halutessaan huoltaja voi käyttää avustajaa tai valtuuttaa kuulemistilaisuuteen asiamiehensä. Kuultavat voivat myös esittää näkemyksensä määräaikaan mennessä kirjallisesti. Ennen kuulemistilaisuutta heillä tulee olla mahdollisuus perehtyä päätöksen perusteena oleviin asiakirjoihin ja tietoihin.

Tiedoksiannon kuulemistilaisuudesta voi lähettää tavallisella kirjeellä. Kirjeen katsotaan tulleen perille kahdeksassa päivässä sen lähettämisestä, jollei muuta näytetä. Selkeintä on, että kutsu kuulemiseen esitetään tavalla, joka on todennettavissa jälkeenpäin. Jos tiedoksianto tehdään esimerkiksi Wilma -järjestelmässä, tulee huoltajalta saada kuittaus tiedon saamisesta. Puhelimitse esitetty tiedoksianto ei ole todisteellinen. Jos huoltaja ei saavu kuulemistilaisuuteen, huoltajalle on tarpeen tarjota toinen mahdollisuus.

Erityisen tuen päätös voidaan tehdä siitä huolimatta, vaikka huoltaja ei tulisi kuulemistilaisuuteen tai haluaisi tulla kuulluksi. Opetuksen järjestäjän on koetettava löytää yhteisymmärrys oppilaan ja huoltajan kanssa, mutta myös oikeus ja velvollisuus tehdä päätös oppilaan edun mukaisesti, vaikka vastoin huoltajan tahtoa. Kuuleminen ei siis tarkoita, että kuultavilta olisi saava suostumus menettelyyn. Lähtökohtana on aina hyvän yhteistyön ja luottamuksen ilmapiirin rakentaminen.

3.4.4 HOJKS

Oppilaalle, jolle on tehty erityisen tuen päätös, tulee laatia henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS) päätöksen toimeenpanoa varten. Suunnitelma on laadittava, ellei siihen ole ilmeistä estettä, yhteistyössä oppilaan ja huoltajan tai tarvittaessa oppilaan muun laillisen edustajan kanssa. Henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman laadinta ja seuranta on ensisijaisesti oppilaan opetuksesta vastaavan erityisopettajan ja luokanopettajan/aineenopettajan vastuulla. Tarvittavilta osin se valmistellaan moniammatillisena yhteistyönä. Laatimisessa hyödynnetään erityisen tuen päätöksen tietoja ja pedagogista selvitystä sekä oppimissuunnitelmaa ja pedagogista arviota, jotka on laadittu oppilaalle tehostetun tuen vaiheessa. Mikäli oppilaalle on laadittu kuntoutussuunnitelma, myös sitä voidaan hyödyntää huoltajan luvalla.

HOJKS toimii pedagogisena työvälineenä eikä siitä tehdä hallintopäätöstä. Suunnitelman tehtävänä on tukea pitkäjänteisesti oppilaan yksilöllistä oppimis- ja kasvuprosessia. Se on oppilaan oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvä tavoitesuunnitelma sekä suunnitelma opetuksen sisällöistä, opetusjärjestelyistä, pedagogisista menetelmistä ja muista oppilaan tarvitsemista tukimuodoista. HOJKS on oppiainekohtainen tai vaikeimmin kehitysvammaisten tai muulla tavoin vammaisten tai vakavasti sairaiden oppilaiden kohdalla toiminta-alueittainen. Opetettavien aineiden yksilöllistämistä päätetään erityisen tuen päätöksessä, mutta yksilöllistettyjen aineiden oppimääriä koskevat tavoitteet, keskeiset sisällöt ja arvioinnin perusteet selostetaan HOJKS:ssa.

HOJKS on joustava ja sitä tulee muuttaa, jos oppilaan tuen tarve tai opetuksen tavoitteet muuttuvat. Suunnitelma tarkistetaan tarvittaessa, kuitenkin vähintään kerran lukuvuodessa, oppilaan tarpeiden mukaisesti. Suunnitelman keskeisestä sisällöstä määrätään opetussuunnitelman perusteissa kohdassa 7.4.3. Torniossa on käytössä Opetushallituksen laatima HOJKS-lomake. Tarvittaessa oppilaalle voidaan laatia siirtymäsuunnitelma, kun hän siirtyy peruskoulusta toiselle asteelle.

3.4.5 Oppiaineen oppimäärän yksilöllistäminen ja opetuksesta vapauttaminen

Ensisijainen tavoite on, että oppilas saavuttaa yleisen oppimäärän mukaiset tavoitteet yleisen ja tehostetun tuen avulla. Eriyttämisen avulla on mahdollista keskittää oppilaan tavoitteet oppiaineen ydinsisältöihin. Jos opiskelun erityisiin painoalueisiin, oppiaineen ydinsisältöihin, liittyvien tavoitteiden saavuttaminen ei ole mahdollista, on mahdollista yksilöllistää yhden tai useamman oppiaineen oppimäärä. **Kieli- ja kulttuuritausta, poissaolot, motivaation puute tai esimerkiksi puutteellinen opiskelutekniikka eivät sellaisenaan ole riittäviä syitä oppimäärän yksilöllistämiseen, vaan oppilasta on tuettava näissä asioissa.** Tarvittaessa ennen oppiaineen oppimäärän yksilöllistäminen hankitaan koulupsykologin arvio psykologisten tutkimusten tarpeellisuudesta. Oppilaalle ja huoltajalle tulee selvittää yksilöllistettyjen oppimäärien mahdolliset vaikutukset esimerkiksi jatko-opintoihin. Yksilöllistettäessä määritellään oppilaan tavoitetaso hänen omien edellytystensä mukaisesti. Tavoitteiden on kuitenkin oltava oppilaalle riittävän haasteellisia.

Oppimäärien yksilöllistämisestä määrätään erityisen tuen päätöksessä eikä yksilöllistäminen ole mahdollista ilman erityisen tuen päätöstä. Kunkin oppiaineen kohdalla arvioidaan erikseen, voiko oppilas saavuttaa yleisen oppimäärän mukaisia tavoitteita hyväksytysti. Jos yksilöllistettävien aineiden määrää on myöhemmin tarpeen lisätä tai vähentää, päätöksen tekee rehtori/koulunjohtaja erityisopettajan esityksestä, joka perustuu monialaisessa oppilashuoltotyössä tehtyyn pedagogiseen selvitykseen. Yksilöllistettyjen oppiaineiden tavoitteet, keskeiset sisällöt, oppilaan edistymisen seuranta ja arviointi kuvataan oppilaan henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa.

Arvioinnissa oppilaan suorituksia arvioidaan suhteessa HOJKS:ssa määriteltyihin tavoitteisiin. Yksilöllistettyjen oppiaineiden numeroarvosana ja sanallinen arvio varustetaan tähdellä (*) sekä opintojen aikaisessa, että päättöarvioinnissa. Todistuksen lisätietoja -kohtaan tulee maininta siitä, että oppilas on opiskellut tähdellä merkityt oppiaineet yksilöllistetyn oppimäärän mukaan. Sanallista arviointia voidaan käyttää numeroarvioinnin sijasta kaikilla vuosiluokilla ja myös päättötodistuksessa.

Oppimäärän yksilöllistäminen on ensisijainen vaihtoehto ennen oppilaan vapauttamista oppimäärän suorittamisesta ja vapauttamiseen tulee olla erityisen painavat syyt. Oppilas vapautetaan opetuksesta vain siinä tapauksessa, että hänelle ei yleisen, tehostetun ja erityisen tuen keinoin voida tarjota kyseisen oppiaineen opintoja. Oppiaineesta vapauttaminen voi olla määräaikainen tai pysyvä. Oppilaalle ja huoltajalle tulee selvittää oppiaineesta vapauttamisen mahdolliset vaikutukset esimerkiksi jatko-opintoihin.

Vapauttamisesta tehdään perusopetuslain 18 §:ssä tarkoitettu hallintopäätös. Jos oppilaalla on erityisen tuen päätös, vapauttamisesta päätetään siinä. Oppilaalle tulee järjestää vastaavasti muuta opetusta tai ohjattua toimintaa vapautetun oppiaineen tilalle.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevan erityistä tukea saavan lapsen opetus voidaan tarvittaessa järjestää niin, ettei yhteisenä aineena opeteta toista kotimaista kieltä eikä vierasta kieltä, vaan oppiaineita voidaan yhdistää oppiainekokonaisuuksiksi ja jakaa osa-alueisiin paikallisen opetussuunnitelman mukaisesti.

3.4.6 Vuosiluokkiin sitomaton opetus

Vuosiluokkiin sitomaton opiskelu on yksilöllisen opinnoissa etenemisen mahdollistava joustava järjestely. Vuosiluokkiin sitomatonta järjestelyä voidaan käyttää koko koulun, vain tiettyjen vuosiluokkien tai yksittäisten oppilaiden opiskelun järjestämisessä. Sitä voidaan hyödyntää esimerkiksi lahjakkuutta tukevana tai opintojen keskeyttämistä ehkäisevänä toimintatapana.

Vuosiluokkiin sitomattoman opiskelun toteuttaminen edellyttää tätä koskevaa päätöstä opetussuunnitelmassa. Opetussuunnitelmassa päätetään tällöin, että eri oppiaineiden opinnoissa voidaan edetä vuosiluokkiin jaetun oppimäärän sijasta kunkin oppilaan oman opinto-ohjelman mukaisesti. Oppilaan oma opinto-ohjelma rakentuu opetussuunnitelmassa määräytyistä opintokokonaisuuksista. Opintokokonaisuudet suunnitellaan eri oppiaineille määriteltyjen tavoitteiden ja sisältöjen pohjalta. Näiden opintokokonaisuuksien suorittaminen hyväksytysti on edellytyksenä opinnoissa etenemiselle ao. oppiaineessa ja opinnoissa kokonaisuutena. Opetussuunnitelmassa on määrättävä, mitkä opintokokonaisuudet ovat oppilaalle pakollisia ja mitkä valinnaisia. Oppilaan opintojen etenemistä ja opintokokonaisuuksien suorittamista tulee seurata säännöllisesti. Oppimisen arviointi oman opinto-ohjelman mukaan edettäessä käsitellään opetussuunnitelmassa Oppimisen arvioinnin yhteydessä.

Vuosiluokkiin sitomatonta opiskelua käytettäessä tuntijako sekä oppiaineiden opetuksen tavoitteet ja niihin liittyvät sisällöt määritellään opintokokonaisuuksittain. Opintokokonaisuudet muodostetaan kussakin aineessa valtioneuvoston asetuksen määrittelemien tuntijaon nivelkohtien väliin muodostuvien vuosiluokkakokonaisuuksien pohjalta. Vuosiluokkakokonaisuudet voidaan jakaa kahdeksi tai useammaksi opintokokonaisuudeksi. Opintokokonaisuuksien sisältö voidaan myös muodostaa yhdistämällä eri oppiaineiden tavoitteita ja sisältöjä vuosiluokkakokonaisuuksien sisällä tai tarvittaessa yli tuntijaon nivelkohtien.

Torniossa vuosiluokkiin sitomatonta opiskelua koskeva päätös tehdään hallintopäätöksenä yksittäiselle oppilaalle (POL 18§). Tällöin oppilaalle laaditaan henkilökohtainen oppimissuunnitelma tai henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma, josta käyvät ilmi opintokokonaisuudet ja niiden suorittamisjärjestys, aikataulu ja mahdolliset erityistavoitteet. Samalla määrätään, miten opintoja seurataan ja arvioidaan.

4 TORNION ERITYISOPETUSPALVELUT

YHTEISTYÖ VARHAISKASVATUKSEN JA ESIOPETUKSEN KANSSA			
TORNION SEMINAARIN KOULUN ERITYISPERUSOPETUS OPPILAALLA 11-VUOTINEN OPPIVELVOLLISUUS JA LAAJA TUEN TARVE OPPIAINEJAKOISESTI YKSILÖLLISTETTY HOJKS TOIMINTA-ALUEITTAISESTI YKSILÖLLISTETTY HOJKS / oppiainekokonaisuudet TOIMINTA-ALUEITTAISESTI YKSILÖLLISTETTY HOJKS * luokat E1 - 9	TORNION KIELENKEHITYKSEN PIENRYHMÄ Kivirannan koulu	ALAKOULUN JOUSTOLUOKAT Hannulan alue Hannula, Kaakamo, Kyläjoki Kivirannan alue Kiviranta, Arpela, Karunki Kokkokankaan alue Kokkokangas, Näätsaari, Pirkkiö, Seminaari	YLÄKOULUN PIENRYHMÄT PUTAAN KOULU - 2 ryhmää RAUMON KOULU - 2 ryhmää
	YLEISOPETUKSEN RYHMIIN INKLUSOIDUT ERITYISEN TUEN PIIRISSÄ OLEVAT OPPILAAT Oppilaat opiskelevat HOJKS:ssa määriteltujen tavoitteiden mukaan.		
	OSA-AIKAINEN ERITYISOPETUS <u>Konsultatiivinen työote</u> Opetus toteutetaan samanaikaisopetuksena, yksilöopetuksena tai pienryhmäopetuksena. Opetusta annetaan kaikilla kouluilla. Opetusta annetaan kotiluokassa opiskeleville oppilaille yleisen, tehostetun ja erityisen tuen aikana.		
	YHTEISTYÖ TOISEN ASTEEN OPPILAITOSTEN KANSSA		

4.1 Tornion Seminaarin koulu

Tornion Seminaarin koulussa toimivat sekä peruskoulu (1-6) että erityisperuskoulu (1-9). Opetus perustuu käsitykseen lapsuuden itseisarvoisesta merkityksestä. Jokainen oppilas on ainutlaatuinen ja arvokas juuri sellaisena kuin hän on. Jokaisella on oikeus kasvaa täyteen mittaansa ihmisenä ja yhteiskunnan jäsenenä. Peruskoulussa opetus toteutetaan perusopetuksen opetussuunnitelman mukaisesti. Oppilas opiskelee yleisen, tehostetun tai erityisen tuen piirissä. Tehostetun tuen piirissä opiskelevalle oppilaalle laaditaan oppimissuunnitelma. Erityisen tuen piirissä opiskelevalle oppilaalle laaditaan HOJKS ja tällöin oppilaalla voi olla yksilöllistettyjä oppimääriä erityisen tuen päätöksen mukaisesti.

TORNION SEMINAARIN KOULU			
PERUSKOULU	ERITYISPERUSKOULU		
10 -VUOTINEN OPPIVELVOLLISUUS	11 -VUOTINEN OPPIVELVOLLISUUS		
Opetus toteutetaan perusopetuksen opetussuunnitelman mukaisesti.	Oppiainejakoisesti yksilöllistetty HOJKS	Toiminta-alueittaisesti yksilöllistetty HOJKS / oppiainekokonaisuudet	Toiminta-alueittaisesti yksilöllistetty HOJKS
Oppilas opiskelee yleisen, tehostetun tai erityisen tuen piirissä. Tehostetun tuen piirissä opiskelevalle oppilaalle laaditaan oppimissuunnitelma. Erityisen tuen piirissä opiskelevalle oppilaalle laaditaan HOJKS. Oppilaalla voi olla yksilöllistettyjä oppimääriä erityisen tuen päätöksen mukaisesti.	Oppilaalla on yksilöllistettyjä oppimääriä erityisen tuen päätöksen mukaisesti	Liikunta ja terveys (LI, TT)	Motoriset taidot
		Kieli- ja viestintätaidot (SUK, S2, EN, RU)	Kieli ja kommunikaatio
		Ympäristö ja luonto (MA, YM, BI, GE, FY, KE)	Kognitiiviset taidot
		Arjen taidot ja kulttuuri (KS, KU, UE/ET, MU, KO, HI, YH, OP)	Päivittäiset taidot Sosiaaliset taidot

Erityisperuskoulu tarjoaa yksilöllistettyä erityisperusopetusta erityisen tuen piirissä oleville lapsille ja nuorille, joilla on laaja-alaisia oppimisen ja ymmärtämisen vaikeuksia (kuten kehitysvamma tai aivovaurio) tai joiden koulunkäynti ja kasvu vaativat pienryhmäopetusta muista kognitiivisen toimintakyvyn alenemaista johtaneista painavista syistä. **Lähtökohtana on oppilaan etu.** Erityisperuskoulun oppilaat tarvitsevat kokoikäistä hoivaa, erityistä tukea ja ohjausta esimerkiksi päivittäistoimintoihin, kasvuun, sosiaaliseen kanssakäymiseen, vuorovaikutustilanteisiin, oppimiseen, elämänhallintaan ja itsenäistymiseen. Oppilaat kuuluvat 11-vuotisen oppivelvollisuuden piiriin.

Erityisperuskoulussa on kahdeksan opetusryhmää, joissa työskentelee erityisluokanopettaja sekä koulunkäynnin ohjaaja. Opetusryhmän koko on 6–8 oppilasta. HOJKS laaditaan oppilaan edellytysten perusteella joko oppiainejakoisesti tai toiminta-alueittain ja oppilasryhmät muodostuvat sen perusteella. Kurssisuunnitelmat on sopeutettu erityisperuskoulun oppilaille ennen kaikkea oppiaineiden teoreettiselta osalta. Tämä tarkoittaa sitä, että mm. luonnontieteelliset oppiaineet eroavat enemmän peruskoulun oppiaineista kuin esimerkiksi kuvataide. Oppilas voi opiskella myös joitakin aineita peruskoulun opetussuunnitelman mukaan. Koulun keskeinen toimintaperiaate on kokonaisvaltainen huolenpito oppilaasta myönteisten kasvu- ja opiskeluolosuhteiden turvaamisen kautta. Opetuksessa korostuvat yksilöllisyys ja kannustaminen. Opiskelu erityisperuskoulussa antaa oppilaalle hyvän perustan toimia aktiivisena yhteiskunnan jäsenenä ja valmiuden hakeutua yksilöllisesti harkittuihin jatko-opintoihin.

Ennen erityisperuskoulun oppilaaksi ottamista tehtävät selvitykset

(11-vuotisen oppivelvollisuuden perusteiden tarkastelu):

Pedagoginen selvitys

- Selvitetään, onko lapsen mahdollista saavuttaa perusopetuksen tavoitteet lähikoulussa eriyttämisen, tehostetun tuen, erityisen tuen ja muiden tukitoimien avulla. Selvityksessä kuvataan mitä tukitoimia esiopetuksessa ja peruskoulussa on jo tehty ja mitä tuloksia on saavutettu.
- Kielelliset ja kulttuuriset erot on huomioitava eivätkä ne yksin muodosta erityisperuskoulun oppilaaksi ottamisen perustetta.
- Selvityksen laatii varhaiskasvatuksen erityisopettaja tai perusopetuksen erityisopettaja yhteistyönä oppilashuollon ammattihenkilöstön kanssa.

Psykologinen selvitys

- Selvitetään johtuvatko lapsen oppimisvaikeudet kognitiivisen tason alenemasta; onko oppilaalla kehitysvamma tai aivovamma ja jos on niin minkä asteinen se on.
- Psykologi antaa lausunnon tutkimustensa perusteella.

Lääketieteellinen selvitys

- Selvitetään, onko olemassa lääketieteellisiä syitä siihen, että oppilaalla on oppimisvaikeuksia ja johtuvatko oppimisvaikeudet oppilaan kehitysvammasta tai pysyvästä aivovammasta.
- Lääketieteellisen selvityksen tekee lääkäri.

Sosiaalinen selvitys

- Selvityksen tavoitteena on saada selville, onko muita syitä koulussa tai koulun ulkopuolella, jotka vaikuttavat siihen, että oppilaalla on vaikeuksia oppia.
- Sosiaalisen arvioin tekee tavallisesti kuraattori.

Erityisperuskouluun ottaminen

Tornion Seminaarin koulun oppilashuoltoryhmä, johon oppilaaksi ottamisen yhteydessä kuuluvat Tornion Seminaarin koulu rehtori, erityisperuskoulun erityisopettaja, koulupsykologi, kouluterveydenhoitaja ja koulukuraattori, arvioi selvitykset ja muut mahdolliset painavat syyt ja päättää, onko oppilas oikeutettu erityisperuskoulupaikkaan. Sama oppilashuoltoryhmä päättää myös tarvittaessa oppilaan siirtymisestä erityisperuskoulusta peruskouluun. Jos oppilas on oikeutettu erityisperuskoulupaikkaan, huoltajille tiedotetaan asiasta, ja he hakevat kouluvirastosta koulupaikan vaihtamista Tornion Seminaarin kouluun.

Tornion Seminaarin koulun rehtori päättää pedagogisen selvityksen perusteella, opiskeleeko oppilas oppiainejakoisen vai toiminta-alueittaisen HOJKS:an mukaan

Oppilaan jatko-opinnot 9. luokan jälkeen suunnitellaan yhteistyössä huoltajan ja oppilaan kanssa. Opinnot jatkuvat esimerkiksi erityisammattioppilaitoksen työhön ja itsenäiseen elämään valmentavalla tai ammattiopintoihin valmentavalla linjalla tai yksilöllisesti harkiten yleisessä ammattioppilaitoksessa.

4.1.1 Oppiainejakoisesti yksilöllistetty opetus

Oppiainejakoisesti yksilöllistetty opetus on tarkoitettu oppilaille, joilla on laaja-alaisia kehityksen viivästyminen johtuvia oppimisvaikeuksia ja / tai laajaa erityisen tuen tarvetta esimerkiksi tunne-elämän ja elämänhallinnan alueella. Oppimisvaikeudet ilmenevät esimerkiksi kielen, matematiikan, muistin, motoriikan, hahmottamisen, tarkkaavaisuuden, toiminnanohjauksen ja psyykkisen toimintakyvyn alueella. Suurin tuen tarve on yleensä matematiikassa ja äidinkielessä, josta ongelmat heijastuvat myös vieraisiin kieliin ja muihin lukuaineisiin. Oppilaiden tuen tarve on kokonaisvaltaista. Oppiminen, kasvu, kehitys ja koulunkäynti vaativat jatkuvaa kokoaikaista huolenpitoa ja merkittävien oppimisvaikeuksien vuoksi oppiaineiden tavoitteiden yksilöllistäminen on perusteltua useissa oppiaineissa.

Ryhmässä on enintään 8 oppilasta, joiden kanssa työskentelee erityisluokanopettaja sekä koulunkäyntiavustaja. Vertaisryhmässä yksilölliset oppimis- ja opetusmenetelmät valitaan joustavasti. Strukturointi selkeyttää koulupäivää. Asioita lähestytään suunnitelmallisesti, eri aistikanavia ja oppilaan vahvuuksia hyödyntäen. Käytössä on oppimista helpottavia pelejä ja apuvälineitä ja tieto- ja viestintäteknikkaa hyödynnetään. Kädentaito- ja taideaineiden eheyttävä merkitys korostuu koulun toiminnassa. Oppikirjat valitaan yksilöllisesti jokaisen oppilaan tarvetta ja asetettuja tavoitteita vastaaviksi ja tarvittaessa tehdään yksilöllistä oppimateriaalia.

Eteneminen oppiaineissa on suunnitelmallista ja tarvittaessa otetaan lisäaikaa asioiden käsittelyyn. Matematiikassa esimerkiksi harjoitellaan alaluokilla peruslaskutoimituksia ja arkipäivän elämässä tarvittavia taitoja, kuten kellonaikoja ja rahankäyttöä. Yläkoulussa kerrataan peruslaskutoimituksia sisältöjä laajentaen. Tavoitteissa painottuvat käytännön laskutaidot ja arjessa tarvittava matematiikka.

Äidinkielen opiskelussa opetus etenee alaluokilla kielellisen tietoisuuden kehittämisen kautta luku- ja kirjoitustaidon opetteluun. Tavoitteet määritellään hyvin yksilöllisesti. Yläkoulussa lukutaitoa varmennetaan ja opetellaan ottamaan selvää tekstin sisällöstä. Kirjallisuuden lukemiseen rohkaistaan ja innokkaimmat voivat tehdä esitelmiä ja kirja-arvosteluja. Kirjoittamista ohjataan yksilöllisesti; joku voi tarvita tukea sana- toinen lausetasolla. Oman tekstin tuottamista harjoitellaan erityisesti yläkoulun puolella. Kielentuntemuksessa mukaillaan yleisopetuksen tavoitteita ja valitaan erityisesti sellaisia aihealueita, joista oppilas eniten hyötyy käytännön elämässä ja esimerkiksi toisen asteen opinnoissa. Äidinkielen oppimisvaikeudet heijastuvat yleensä myös kielten ja lukuaineiden oppimiseen. Lukeminen voi olla hidasta ja tekstin sisällön ymmärtäminen vaikeaa, minkä vuoksi eri oppiaineiden tekstit käydään yhdessä läpi pulmakohdat ennakoiden.

Etenkin ylemmillä luokilla kohdataan murrosiän kasvukipuja ja tunne-elämän epävakaisuutta. Karikoiden ylittämiseen tarvitaan aikuisten läsnäoloa ja oppilashuollon moniammatillista tukea. Oppilaan itseluottamuksen tukeminen ja sosiaalisten vuorovaikutustaitojen harjoittelu ovat tärkeä osa koulun toimintaa.

Yläkoulun viimeisillä luokilla opiskelun kiintopiste on peruskoulun jälkeisissä opinnoissa ja niihin valmistautumisessa. TET-jaksot ja toisen asteen ammattivaihtoehdot pohditaan yksilöllisesti yhteistyössä huoltajan kanssa. Työskentelytottumuksia, yhteistyötaitoja, ajankäyttöä ja koulunkäyntirutiineja hiotaan niin, että toiselle asteelle siirtyminen ja siellä opiskelu olisi mahdollisimman mutkatonta. Jatko-opiskelumahdollisuudet ovat hyvät ja oppilaista kasvaa itsenäisesti toimivia kansalaisia.

4.1.2 Toiminta-alueittaisesti järjestetty opetus

Opetus voidaan järjestää toiminta-alueittain, jos opetusta ei kehitysvamman, muun vaikean vamman tai vakavan sairaiden vuoksi voida järjestää oppiaineittain laaditun oppimäärän mukaisesti. Opetuksen järjestämisestä toiminta-alueittain päätetään erityisen tuen päätöksessä. Toiminta-alueittain opiskelevat oppilaat saavat opetusta saman vuosiviikkotuntimäärän kuin oppiaineittain opiskelevat. Jos tästä tuntimäärästä poiketaan yksittäisen oppilaan kohdalla, päätetään siitäkin perusopetuslain 18 §:n nojalla erityisen tuen päätöksessä. Oppisisällöt ja tavoitteet sijoittuvat seuraaville toiminta-alueille: päivittäisten toimintojen taidot, sosiaaliset taidot, kieli- ja kommunikaatiotaidot, motoriset taidot ja kognitiiviset taidot. Oppilaiden erityisen tuen päätöksessä on ilmoitettu erityisen tuen muoto, joka tässä tapauksessa on vaikeasti kehitysvammaisten tai autististen oppilaiden erityisopetus.

Vaikeimmin vammaisten oppilaiden luokassa on enintään 6 oppilasta, jotka työskentelevät erityisluokanopettajan ja usean koulunkäyntiavustajan muodostaman tiimin kanssa. Luokassa on usein hyvin eritasoisia oppilaita. Kehitysvamman lisäksi oppilailla voi olla monenlaisia lisävammoja, kuten erilaisia aistivammoja tai cp-vamma. Oppilaalla voi olla myös autismikirjon piirteitä, epilepsia tai muita neurologisia sairauksia.

Yleiset tavoitteet

Toiminta-alueittain järjestetyn opetuksen tavoitteena on oppilaan mahdollisimman täysivaltainen osallisuus yhteiskunnassa. Oppilaalle taataan mahdollisuus osallistua toimintaan omien mahdollisuuksiensa mukaan ja tarvitsemansa tuen turvin. Erityisesti korostetaan oppilaan ja hänen ympäristönsä vuorovaikutuksen edistämistä niin, että oppilas omista lähtökohdistaan käsin voi kokea olevansa oman elämänsä subjekti.

Toiminta-alueittainen opetus on strukturoitua eli järjestelmällisesti suunniteltua ja toteutettua opetusta, joka perustuu jatkuvaan arviointiin. Oppilaan edistymistä seurataan monipuolisin menetelmin sekä yksittäisissä koulutehtävissä että arjen toiminnoissa.

Toiminta-alueittaisesti opiskelevilla oppilailla on yleensä useita terapiapalveluja, tavallisimmin fysioterapiaa, puheterapiaa, musiikkiterapiaa tai toimintaterapiaa. Osa terapioiden voi toteutua koulupäivän aikana ja koulun tiloissa, jolloin yhteistyö terapeutin kanssa on yleensä hyvin tiivistä. Oppilailla on tarvittaessa mahdollisuus aamuhoitoon ja iltapäiväkerhoon.

Toiminta-alueisiin liittyvät tavoitteet

Oppilaan toiminta-alueiden tavoitteet ja keskeiset sisällöt sekä edistymisen seuranta ja arviointi kuvataan HOJKSissa. Oppilaan opiskelun tavoitteet lähtevät oppilaan vahvuuksista ja ne suunnitellaan yhdessä oppilaan vanhempien kanssa. Tavoitteiden tulee liittyä oppilaan arkielämän taitojen kehittymiseen ja päämääränä on oppilaan mahdollisimman itsenäisen toiminnan tukeminen. Opetettavat asiat voivat koskea mitä tahansa toiminnan aluetta tai osa-aluetta ja niitä harjoitetaan paitsi erillisinä opetustuokioina myös päivittäisten toimintojen yhteydessä. Oppilas voi vahvuksiensa mukaisesti opiskella myös oppiaineiden sisältöjä.

Tavoitteissa erotetaan pitkän ja lyhyen aikavälin tavoitteet, jotka liittyvät toisiinsa. Pitkän aikavälin tavoitteena on oppilaan elämä koulun jälkeen. Lyhyen aikavälin tavoitteita on samanaikaisesti vain muutama ja ne ovat kohtuullisessa ajassa saavutettavia.

Päivittäiset taidot

Päivittäisten taitojen tavoitteena on oppilaan tietoisuus omista tarpeistaan ja valmius selviytyä mahdollisimman omatoimisesti omassa lähiympäristössään. Opetus on mahdollisimman konkreettista ja liittyy tiiviisti arkielämään. Opetuksessa käsitellään terveyttä ja turvallisuutta oppilaan ikätason, lähiympäristön ja tulevaisuuden kannalta. Oppilas harjoittelee:

- valintojen tekemistä erityisesti arkipäivän tilanteissa
- omatoimisuutta opettelemalla liikkumaan turvallisesti lähiympäristössä ja asioimalla kaupungilla
- mahdollisimman itsenäistä ruokailua, terveellistä ruokavaliota ja siistejä ruokailutapoja
- omasta hygieniasta huolehtimista ja siististi pukeutumista sekä omista tavaroista huolehtimista

Sosiaaliset taidot

Sosiaalisten taitojen tavoitteena on lisätä oppilaan halua olla vastavuoroisessa vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa. Painopisteenä on aktiivinen vuorovaikutus ikätovereiden kanssa. Sosiaalisissa taidoissa oppilas harjoittelee:

- katsekontaktia ja hymyä
- itsehallinnan taitoja, tunteiden tunnistamista, nimeämistä ja ilmaisemista
- tapakulttuuria eli mm. tervehtiminen, vuorottelutaitoja ja avun pyytämistä tarvittaessa ja muuta sosiaalisesti hyväksyttävää käytöstä
- aktiivista vuorovaikutusta ikätovereiden kanssa leikkitaitojen harjoittelun kautta sekä pari- ja ryhmätyöskentelytaitoja

Kieli- ja kommunikaatiotaidot

Kommunikatiivisten taitojen tavoitteena on löytää oppilaalle parhaiten sopiva kommunikointitapa ja ohjata oppilasta ja hänen lähiympäristöään aktiiviseen kielelliseen vuorovaikutukseen. Kielen ja kommunikaation osa-alueella oppilas harjoittelee:

- motivoitumaan vuorovaikutukseen ympäristön kanssa, ottamaan katsekontaktin ja ylläpitämään sen sekä kuuntelemaan ympäristön ääniä
- puhe-elinten ja suun alueen motoriikkaa
- tunnistamaan eleitä ja ilmeitä sekä käyttämään niitä itse
- toimimaan kuvallisen tai sanallisen selkeän ohjeen mukaan
- harjoittelee puhetta tukevien ja korvaavien menetelmien käyttöä (esim. esine- ja kuvakommunikaatio, tukiviittomat, kehoviittomat ja haptiisit, erilaiset puhelaitteet ja tietokoneohjelmat)

Motoriset taidot

Motoristen taitojen osa-alueeseen kuuluvat kehon tuntemuksen, karkea- ja hienomotoriikan sekä silmän ja käden koordinaation kehittäminen. Tavoitteena on tukea oppilaan osallisuutta ympäristöönsä ja mahdollisimman itsenäistä toimintaa arjessaan. Motorisissa taidoissa oppilas harjoittelee:

- hahmottamaan kehonsa ja sen osat
- karkeamotoriikkaa eli erilaisia liikkumismuotoja, kuten juoksemista, kävelemistä, ryömimisen harjoittelua sekä erilaisia istuma- ja seisoma-asentoja
- hienomotoriikkaa eli erilaisten esineiden käsittelyä ja sormien liikkeiden eriyttämistä
- silmän ja käden yhteistyötä

Kognitiiviset taidot

Kognitiivisten taitojen osa-alueella oppilas harjoittelee oppimaan oppimisen taitoja tavoitteenaan aktivoituminen ympäristön suhteen. Taitoja harjoitellaan konkreettisesti arkipäivän tilanteissa ja ns. koritehtävissä. Kognitiivisten taitojen osa-alueella oppilas harjoittelee:

- käyttämään aistejaan mahdollisimman monipuolisesti
- ongelmanratkaisutaitoja, avaruudellisten suhteiden hahmottamista ja esineiden tarkoituksenmukaista käsittelyä, ylä- ja alakäsitteitä, erilaisia yhdistämis- ja lajittelutehtäviä, yhdistämään eri toimintoja tulokseen pääsemiseksi, huomioimaan ympäristöään ja esim. huomaamaan siitä puuttuvat ihmiset
- syy-seuraussuhteita ja tapahtumien ennakointia erilaisten päivä- tai viikkojärjestysten, ensin-sitten-pohjien, kalentereiden, sosiaalisten tarinoiden ym. avulla
- jäljittelytaitoja (verbaalinen jäljittely, motorinen jäljittely)

4.1.3 Oppiainekokonaisuuksittain järjestetty opetus

Siinä tapauksessa, että oppiainejakoinen tai toiminta-alueittainen opetusjärjestely ei yksinään anna mahdollisuutta laatia oppilaalle HOJKS:a, joka vastaa oppilaan tarvetta, voidaan opetus järjestää oppimiskokonaisuuksittain. Oppimiskokonaisuuden sisältävät sekä toiminta-alueittaisia että oppiainejakoisia tavoitteita.

Oppiainekokonaisuudet ovat:

- Liikunta ja terveys / (LI, TT)
- Kieli- ja viestintätaidot / (SUK, S2, EN, RU)
- Ympäristö ja luonto / (MA, YM, BI, GE, FY, KE)
- Arjen taidot ja kulttuuri (KS, KU, UE/ET, MU, KO, HI, YH, OP)

4.2 Kielenkehityksen pienryhmä

Kielen kehitystä tukeva 1.-3. luokkalaisten pienryhmä on tarkoitettu ensisijaisesti lapsille, joilla on varhaiskasvatuksen aikana todettu ongelmia kielen kehityksen alueella. Oppilailla on pienryhmässä aloittaessaan erityisen tuen päätös tai he ovat tehostetun tuen vaiheessa ja erityisen tuen päätös on todennäköinen. Kielenkehityksen pienryhmässä työskentelee erityisluokanopettajan lisäksi 1-2 luokkakohtaista koulunkäyntiavustajaa. Luokassa käytetään yleisopetuksen opetussuunnitelmaa kunkin oppilaan edellytysten mukaisessa rytmissä ja oppilaan yksilöllisyyttä unohtamatta. Oppilaalle pyritään tarjoamaan ilmapiiriltään myönteinen, turvallinen, kiireetön ja rohkaiseva oppimisympäristö. Luokka tekee tiiviisti yhteistyötä yleisopetuksen kanssa ja oppilaita integroidaan suunnitelmallisesti oppilaan vahvuudet huomioiden yleisopetuksen ryhmiin. Yleisopetuksen oppilaiden tehostettua tukea sekä oppiaineiden yksilöllistä opetusta voidaan tarvittaessa järjestää myös kielen kehityksen pienryhmän luokassa.

Yleiset periaatteet:

1. Luokkaan tullessaan oppilaalla on yleensä jokin seuraavista diagnooseista: puheen ja kielen kehityksen häiriö, kielellinen erityisvaikeus tai viivästynyt puheenkehitys.
2. Oppilaalle on tehty määräaikainen erityisen tuen päätös ja hänen yksilölliset tavoitteet, pedagogiset menetelmät ja muut tarvittavat tukitoimet on selostettu henkilökohtaisessa opetuksen järjestämisestä koskevassa suunnitelmassa. Siinä on myös suunnitelma siitä, kuinka integroitumista omaan lähikoulun luokkaan ohjataan ja tuetaan. Erityisen tuen päätöksen tarpeellisuus arvioidaan 2.luokan keväällä.
3. Pienryhmässä voi tarvittaessa opiskella kolmannelle vuosiluokalle asti, jonka jälkeen oppilas siirtyy omaan lähikouluun, jossa hän saa tehostettua tai erityistä tukea. Mikäli oppilaalla on laaja-alaisia oppimisvaikeuksia tai hän muutoin täyttää erityiskoulun oppilaaksi oikeuttavat kriteerit, hän siirtyy erityiskoulun pienryhmään.

4.3 Joustoluokat

Joustoluokka on joustava erityisluokkapalveluja tarjoava pienryhmä. Se on tarkoitettu väliaikaiseksi koulunkäynnin tukitoimeksi niille yleisopetuksen koulussa opiskeleville 1.-6. luokkien oppilaille, joiden erityisen tuen päätöksen perusteena on *sopeutumista ja tunne-elämän kehitystä tukevan ja kuntouttavan tai oppimisen erityisvaikeuksia kuntouttavan erityisen tuen tarve*. Joustoluokassa oppilaat hyötyvät yksilöllisestä opetuksesta ja pienestä ryhmäkoosta. Joustoluokassa työskentelee erityisluokanopettajan lisäksi 1-2 luokkakohtaista koulunkäyntiavustajaa. Joustoluokan opettaja toimii niiden oppilaiden luokanvalvojana, jotka opiskelevat kokoaikaisesti joustoluokassa.

Oppilaan siirtyminen joustoluokkaan edellyttää laajaa erityistuen tarvetta. Ennen siirtymistään joustoluokan oppilaaksi on hänelle tehty pedagoginen selvitys ja erityisen tuen päätös. Päätös oppilaan opiskelun jatkumisesta joustoluokassa, siirtymisestä koulun perusluokkaan tai palaamisesta omaan lähikouluunsa tehdään moniammatillisesti. Joustoluokan oppilaiden edistymistä arvioidaan vuosittain ja selvitetään erityisen tuen jatkumisen tarpeellisuus.

Joustoluokan oppilaat voivat opiskella myös koulun muiden luokkien kanssa oman HOKJS:nsa mukaisesti. Tällöin oppilas on osan opetusajastaan joustoluokalla, jossa toiminta on suunniteltu niin, että se tukee muuta opetusta ja edistää oppilaan oppimisvalmiuksia ja kehitystä. Joustoluokkalaisen integraation aste kotiluokkaan vaihtelee oppilaan edellytysten mukaan. Mikäli opiskelu kotiluokassa on vähäistä, voi joustoluokassa opiskella korkeintaan 10 oppilasta.

Torniossa alueellisesti toimivat joustoluokat on sijoitettu Hannulan kouluun (joka alueeseen kuuluvat Kaakamon koulu ja Kyläjoen koulu), Kivirannan kouluun (jonka alueeseen kuuluvat Arpelan koulu ja Karungin koulu) sekä Kokkokankaan kouluun (jonka alueeseen kuuluvat Näätsaaren koulu, Pirkkiön koulu ja Tornion Seminaarin koulu).

Moniammatillisessa oppilashuoltotyössä voidaan oppilas ohjata pedagogisin perustein oman alueellisen joustoluokan sijasta toiseen joustoluokkaan.

4.4 Yläkoulun pienryhmät

Yläkoulun pienryhmien toiminnassa pyritään inklusiiviseen työskentelyyn. Inklusiivisuuden periaatteen taustalla on kaksi näkökulmaa; kaikkien oppilaiden oikeus opetukseen sekä opetuksen kehittäminen. Opetuksen rakenteellinen ja sisällöllinen kehittäminen tarkoittaa sitä, että koko oppimisympäristöä rakennetaan ja kehitetään esteettömäksi sekä rakenteellisesti että pedagogiikan näkökulmasta. Opiskelijan tarvitsema erityinen tuki oppimiseen rakennetaan osaksi yleisopetuksen opiskeluympäristöä.

Yläkoulun pienryhmät keskittyvät sopeutumista ja tunne-elämän kehitystä tukevan ja kuntouttavan erityisen tuen antamiseen tai oppimisen erityisvaikeuksia kuntouttavan erityisen tuen antamiseen. Oppilaan siirtyminen pienryhmäopetukseen edellyttää laajaa erityistuen tarvetta. Ryhmän koko on keskimääräistä luokkakokoa pienempi, johtuen siitä, että ryhmässä on oppilaita useilta eri luokka-asteilta ja oppilailla on laaja-alaisia, todettuja oppimisvaikeuksia. Inklusiivisessa pienryhmässä opiskelevat oppilaat opiskelevat ryhmässä osa-aikaisesti. Inklusiivisen pienryhmän opettaja tukee ryhmänsä oppilaita joustavasti, joko omiin perusluokkiinsa (ns. samanaikaisopetus) tai vaihtoehtoisesti opettamalla heitä omassa pienryhmässään.

HOJKS laaditaan perusopetuksen yleisen opetussuunnitelman tavoitteiden mukaan, mutta opetusta voidaan tarvittaessa yksilöllistää useissa oppiaineissa. Yleisopetukseen integroitumisen aste vaihtelee oppilaan edellytysten ja vastaanottavan opetusryhmän mukaan. Pienryhmän opettaja toimii tiiviissä yhteistyössä kotiluokan luokanvalvojan ja aineenopettajien kanssa. Inklusiivisessa pienryhmässä opiskelevan oppilaan tarvitsema erityinen tuki rakennetaan osaksi yleisopetuksen päivittäistä opiskeluympäristöä. Esimerkkeinä mainittakoon, että jokainen pienryhmän oppilas on integroitu omiin perusluokkiinsa. Integraatiota yleisopetukseen tukee myös se, että pienryhmän oppilaat opiskelevat kaikki taito- ja taideaineet ja mahdollisuuksien mukaan myös muita aineita omien perusluokkiensa mukana.

Mikäli oppilaat opiskelevat kokoaikaisesti pienryhmässä voi ryhmän koko olla korkeintaan 10 oppilasta. Pienryhmien toimintaan osallistuville oppilaille on tehty erityisen tuen päätös, jota on edeltänyt tehostetun tuen jakso. Tehostetun tuen aikana oppilaalle on laadittu oppimissuunnitelma, jonka puitteissa hän on saanut tukiovetusta ja osa-aikaista erityisopetusta sekä riittävää oppilaanohjausta ja oppilashuollon tukea. Pienryhmässä työskentelee erityisluokanopettajan tai laaja-alaisen erityisopettajan lisäksi tarpeen mukaan koulunkäyntiavustaja.

5 KOULUNUORISOTYÖ

Koulunuorisotyö on nuorisotyön muoto, jossa nuoriso-ohjaaja on kiinteä osa koulun viikoittaista arkea, osana koulun henkilökuntaa. Koulunuoriso-ohjaajan työtehtäviin ja tärkeimpiin tavoitteisiin kuuluu nuorten osallisuuden ja aktiivisuuden lisääminen, yhteisöllisyyden kasvattaminen ja kouluviihtyvyyden parantaminen niin yksilö- kuin ryhmätasolla.

Koulunuorisotyössä nuoriso-ohjaaja on 2-3 päivää yläkoululla, ollen näin tavoitettavissa kaikille nuorille osana heidän koulutoimintaympäristöään ja toimien niin suunniteltaessa myös opettajan tai kuraattorin työparina. Keskeisimpiä tavoitteita koulunuorisotyössä on lisätä nuorten osallisuutta ja aktiivisuutta sekä luoda koulusta nuorten näkökulmasta viihtyisämpi, mielekkäämpi ja turvallisempi paikka toimia sekä yksilö- että ryhmätyöskentelyn tasolla. Samalla edistetään varhaista puuttumista nuorten ongelmiin.

Koulunuoriso-ohjaaja työskentelee Putaan yläkoululla kolmena päivänä viikossa ma – pe, Raumon yläkoululla kahtena päivänä ma ja ke sekä Kielikoululla torstaisin.

Koulunuorisotyön menetelmät Torniossa ovat:

- Täyskäsi –ryhmäytystoiminta seiskaluokkalaisille sekä jatkoryhmäytykset ylemmillä luokilla
- Aarteenmetsästys –ryhmäyttämispäivä lukion ykkösluokkalaisille
- Aulajamit –musiikillinen välituntitoiminta Putaan yläkoululla kerran kuukaudessa
- Laajennettu oppilashuoltoryhmä
- Koulukierrokset: etsivä nuorisotyö tutuksi ysiluokkalaisille, nuorisotilat tutuksi kuutosluokkalaisille
- Kasvatustunnit: seksuaalisuus, sosiaalinen media, kaveritaidot ja kiusaamisen vastaiset tunnit
- Tukioppilastoiminta
- Pienryhmätoiminta ja erityisryhmät (ylä- ja alakoulut)
- Yksilöohjaus
- Ennaltaehkäisevän päihdetyön tapahtumat (mm. Päihdeputki kaikille 6. luokkalaisille)
- Tapahtumat ja tempaukset kouluilla

Etsivä nuorisotyö yläkouluilla:

Torniossa työskentelee neljä etsivää nuorisotyöntekijää. Kaksi etsivistä nuorisotyöntekijöistä tekee työtä 13 – 15 vuotiaiden nuorten kanssa. Nämä ”kouluetsivät” toimivat kiinteässä yhteistyössä yläkoulujen henkilöstön, nuorten vanhempien ja laajan yhteistyöverkoston kanssa tukeakseen nuoria erilaisissa elämänhallinnan vaikeuksissa. Kouluetsiviin ottavat yhteyttä nuoret itse, koulun henkilöstö, vanhemmat tai eri viranomaiset. Etsivät toimivat nuorten tukena esimerkiksi kiusaamistilanteissa, harrastusten löytämisessä, tsemppareina koulunkäynnissä, yksinäisyyteen, mielenterveyteen tai ongelmakäyttäytymiseen liittyvissä tilanteissa. Kouluetsivät kohtaavat asiakkaat pääsääntöisesti työparina, mutta he jakautuvat kerran viikossa kahdelle yläkoululle, jossa tekevät töitä työparina koulunuorisotyöntekijän kanssa.

6 OPPILAAN OHJAUS JA OPPILASHUOLTO

Ohjaustoiminnan tarkoituksena on tukea oppilaan onnistumista perusopetuksen eri vaiheissa, vahvistaa opiskelutaitoja ja itseohjautuvuutta sekä kehittää oppilaan valmiuksia tehdä opintojaan koskevia valintoja perusopetuksen aikana ja sen jälkeen. Opintojen edetessä työelämään tutustumisen ja tulevaisuuden vaihtoehtojen suunnittelemisen merkitys kasvaa. Ohjauksella vahvistetaan myös yhteistyötaitoja sekä kykyä toimia erilaisissa ryhmissä ja ottaa vastuuta omasta ja yhteisestä työstä. Ohjauksen tehtävänä on osaltaan estää oppilaiden syrjäytymistä ja edistää tasa-arvoa. Jokaisella oppilaalla on oikeus saada opetuksen lisäksi ohjausta.

Ohjaustoiminnan tulee muodostaa koko perusopetuksen ajan kestävä, esiopetuksen tuottamat valmiudet huomioonottava ja toisen asteen opintoihin ohjaava jatkumo. Ohjauksesta huolehtivat opettajat ja oppilaanohjaaja sekä muu henkilöstö, jotka toimivat yhteistyössä oppilaan koko perusopetuksen ajan ja eri nivelvaiheissa. Oppilaan ohjauksen ohjeistuksessa määritellään tavoitteet ja toimintatavat vuosiluokilla 1-2, 3-6 ja 7-9.

Oppilashuollolla tarkoitetaan oppilaan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa. Oppilashuoltoon sisältyvät opetuksen järjestäjän hyväksymän opetussuunnitelman mukainen oppilashuolto sekä oppilashuollon palvelut, jotka ovat kansanterveyslaissa tarkoitettu kouluterveydenhuolto sekä lastensuojelulaissa tarkoitettu koulunkäynnin tukeminen. Oppilaalla on oikeus saada maksutta opetukseen osallistumisen edellyttämä tarvittava oppilashuolto.

Oppilashuolto kuuluu kaikille kouluyhteisössä työskenteleville sekä oppilashuolto-palveluista vastaaville viranomaisille. Sitä toteutetaan yhteistyössä oppilaan ja huoltajan kanssa. Oppilashuolto on sekä yhteisöllistä että yksilöllistä tukea. Oppilashuollon tehtävänä on kehittää hyvinvointia tukevaa oppimisympäristöä ja vahvistaa koulun yhteisöllistä toimintatapaa. Tavoitteena on luoda terve ja turvallinen kasvuympäristö, suojata mielenterveyttä ja ehkäistä syrjäytymistä sekä edistää kouluyhteisön hyvinvointia.

Oppilaalle järjestetään tukea mahdollisimman nopeasti, mikäli ilmenee erilaisia oppimiseen ja psykososiaaliseen kasvuun liittyviä vaikeuksia. Myös psyykkistä ja sosiaalista tukea tarvitsevat oppilaat sekä oppilaat, joilla on kasvamiseen liittyviä riskitekijöitä, tarvitsevat huoltajien, koulun monia asiantuntijoita edustavien aikuisten ja oppilashuoltoryhmän erityistä tukea ja huolenpitoa ja rohkaisua haasteiden voittamiseen ja elämässä pärjäämiseen.

Kun oppilashuoltotyössä käsitellään yksittäistä oppilasta koskevaa asiaa, asian käsittelyyn voivat osallistua vain ne oppilaan opetukseen ja oppilashuollon järjestämiseen osallistuvat, joiden tehtäviin

oppilaan asian käsittely välittömästi kuuluu. Oppilaan huoltajan tai muun laillisen edustajan kirjallisella suostumuksella tai niin kuin laissa erikseen säädetään, oppilaan asian käsittelyyn voi osallistua myös muita tarvittavia tahoja. Oppilashuoltoryhmän kokoonpano vaihtelee sen mukaan, minkälaista asiantuntijuutta kulloinkin tarvitaan. Käsiteltäessä yksittäistä oppilasta koskevaa asiaa oppilashuoltotyössä, kirjataan asian oppilashuoltokertomukseen.

7 NIVELVAIHEET

Oppilaan tuen tarve tai ennakoitavissa oleva tuen tarve tulee huomioida erityisesti nivelvaiheissa perusteellisen tiedonsiirron ja siirtopalaverien kautta.

Esikoululaisten kouluun tutustumien on jo tavallista arkea. On myös erityisen tärkeätä, että tuleva ensiluokan opettaja käy tutustumassa esikouluryhmän toimintaan jo kevään aikana. Avoin vuoropuhelu koulun ja esiopetuksen välillä on lapsen etu. Varhaiskasvatuksen opettaja voi olla ensimmäisen luokan mukana koulunaloituksessa syksyllä muutaman päivän ajan ja auttaa toisaalta oppilaita uuteen alkuun ja toisaalta siirtää opettajalle tietoa oppilaan tarvitsemasta tuesta. Hyviä kokemuksia on saatu myös yhdistetystä esi- ja alkuopetuksen ryhmästä, jossa varhaiskasvatuksen opettaja ja luokanopettaja tekevät yhteistyötä.

Perusopetuslain 40 § mukaan opetuksen järjestäjän on salassapitosäännösten estämättä viipymättä toimitettava oppilaan opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot uudelle opetuksen järjestäjälle, jos oppilas siirtyy toisen opetuksen järjestäjän tämän lain mukaisesti järjestämään opetukseen tai toimintaan. Vastaavat tiedot voidaan antaa myös uuden opetuksen järjestäjän pyynnöstä.

Alakoulusta yläkouluun siirryttäessä kuudennen luokan opettaja pitää siirtopalaverin yläkoulun parhaaksi katsomansa kokoonpanon, esimerkiksi eriytyisopettajat, rehtori, kuraattori ja opinto-ohjaaja kanssa. Myös tulevan luokanvalvojan läsnäolo palaverissa olisi suotavaa ja hyödyllistä. Mahdollisimman hyvin toimivien ryhmäkokoonpanojen lisäksi todetaan oppilaiden tuen tarve ja voidaan aloittaa tuen vaatimat järjestelyt myös yläkoulussa. Torniossa on käytössä Siirtolomake alakoulusta yläkouluun. Lomakkeen täyttämiseen osallistuvat oppilas, huoltajat ja alakoulun opettaja. Tämä lomake siirtyy yläkouluun luokanvalvojalle ja sen tarkoituksena on helpottaa lapsen opintojen aloittamista yläkoulussa.

Nivelvaiheissa (esikoulu-alakoulu-yläkoulu) oppilaskohtainen Oppilaan tuen seurantakortti lähetetään vastaanottavalle taholle. Kortin tiedonsiirto-osassa tulee olla huoltajan suostumus toiselle asteelle siirtyessä tai opetuksenjärjestäjän muuttuessa.

Toiselle asteelle siirtyminen vaatii erityistä valmistelua niille oppilaille, jotka ovat olleet erityisen tuen piirissä. Opinto-ohjaaja tekee yhteistyötä oppilaan, tämän vanhempien ja tarvittaessa ammattioppilaitosten opinto-ohjaajien kanssa sopivan toisen asteen paikan löytämiseksi. Oppilas voi käydä tutustumisjaksolla eri koulutusvaihtoehtoihin. On mahdollista tehdä siirtymäsuunnitelma ja pitää tiedonsiirtopalaveri toisen asteen opinto-ohjaajan tai ryhmäohjaajan kanssa. Erityinen ohjaus nivelvaiheessa helpottaa aloittamista uudessa oppilaitoksessa ja tuen tarve tulee huomioiduksi myös siellä, lisäksi tukitoimet voivat osaltaan pienentää keskeyttämis- ja syrjäytymisuhkaa.

8 HENKILÖTIETOJEN SALASSAPITO JA LUOVUTTAMINEN

Salassapidolla tarkoitetaan asiakirjan pitämistä salassa ja kieltoa ilmaista tietoa suullisesti eli vaihteluvelvollisuutta sekä kieltoa käyttää salaista tietoa omaksi eduksi tai toisen vahingoksi. Henkilötietojen käsittelyssä lähtökohtana on luottamuksellisuus ja yhteistyö oppilaan ja huoltajan kanssa.

Oppilashuoltotyössä käsitellään monia oppilasta ja hänen perheettään koskevia tietoja, jotka ovat lainsäädännön mukaan salassa pidettäviä. Salassa pidettäviä ovat mm. tiedot oppilaiden ja heidän perheenjäsentensä henkilökohtaisista oloista, kuten elintavoista, vapaa-ajanharrastuksista, perhe-elämästä, poliittisesta vakaumuksesta, yksityiselämän piirissä esitetyistä mielipiteistä ja osallistumisesta yhdistystoimintaan, sekä tiedot taloudellisesta asemasta, terveydentilasta ja vammaisuudesta.

Salassa pidettäviä ovat myös tiedot tehostetun ja erityisen tuen antamisesta, opetuksesta vapauttamisesta sekä näihin liittyvät asiakirjat ja asiakirjoihin sisältyvät tiedot. Salassa pidettäviä ovat myös oppilashuoltoa koskevat asiakirjat ja niihin sisältyvät tiedot, tiedot oppilaasta suoritetusta psykologisesta testistä tai soveltuvuuskoosteesta sekä oppilaan koesuoritukset. Oppilaalle annettavat todistukset ovat julkisia lukuun ottamatta todistuksiin poikkeuksellisesti sisältyvää oppilaan henkilökohtaisten ominaisuuksien sanallista arviointia, joka on salassa pidettävä tieto.

Salassapitovelvollisia ovat rehtori, opettajat, opetusharjoittelijat, koulunkäyntiavustajat, kouluterveydenhuollon edustajat, koulukuraattorit, koulupsykologit sekä opetuksen järjestämisestä vastaavien toimielinten jäsenet sekä muut opetuksen järjestäjän palveluksessa olevat henkilöt. He eivät saa sivullisille ilmaista, mitä he ovat tämän lain mukaisia tehtäviä hoitaessaan saaneet tietää oppilaiden tai tässä laissa tarkoitetun henkilöstön taikka heidän perheenjäsentensä henkilökohtaisista oloista ja taloudellisesta asemasta. He eivät myöskään saa luovuttaa sivullisille salassa pidettäviä tietoja sisältäviä asiakirjoja.

Oppilaan oppilashuoltotyöhön osallistuvilla on oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä oppilaan opettajalle ja tämän lain mukaisesta opetuksesta ja toiminnasta vastaavalle viranomaiselle oppilaan opetuksen asianmukaisen järjestämisen edellyttämät välttämättömät tiedot. Tiedon luovuttaja joutuu harkitsemaan esimerkiksi sitä, onko kysymys sellaisesta tiedosta, joka on välttämätön oppilaan tai muiden oppilaiden turvallisuuden varmistamiseksi. Luovutettava tieto voi koskea mm. sellaista oppilaan sairautta, joka tulee ottaa opetustilanteessa huomioon. Huoltajan suostumus tiedon luovuttamiseen on suotavaa.

Oppilaan siirtyessä toisen opetuksen järjestäjän perusopetuslain mukaisesti järjestämään opetukseen tai aamu- tai iltapäivätoimintaan, tulee **lähettävän** oppilaitoksen toimittaa opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot viipymättä uudelle opetuksen järjestäjälle. Oppilaan siirtyessä toiselle asteelle, salassa pidettävien tietojen luovuttamiseen tarvitaan huoltajan suostumus.

Oppilaan huoltajan yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella voidaan opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömiä salassa pidettäviä tietoja pyytää myös muilta tahoilta.

9 OPPILAAN ARVIOINTI

Arviointi opintojen aikana

Oppimisvaikeudet tulee ottaa huomioon oppilaan arvioinnissa. Tämä koskee myös oppilaita, joiden vaikeudet ovat lieviä ja joille ei ole tehty erityisen tuen päätöstä. Arvioitaessa tulee käyttää menetelmiä, joiden avulla oppilas kykenee mahdollisimman hyvin osoittamaan osaamisensa. Tällaisia menetelmiä voivat olla esimerkiksi koejärjestelyjen ja koetehtävien selkeyttäminen, keskittymistä helpottava tila, mahdollisuus vastata suullisesti tai käyttää vastaamiseen tietotekniikan suomia mahdollisuuksia. Arviointipalaute on tärkeä, koska se auttaa oppilasta tunnistamaan omat kehittymistarpeensa.

Jos oppilas opiskelee oppiainetta yleisen oppimäärän mukaisesti, hänen suorituksiaan arvioidaan suhteessa yleisen oppimäärän tavoitteisiin. Oppilaan hyvän osaamisen kuvaukset on selostettu opetussuunnitelman perusteissa.

Erytystä tukea saavan oppilaan arvioinnin periaatteet määritellään HOJKS:ssa. Jos erityisen tuen päätöksessä on päätetty, että oppilas opiskelee oppiaineita yksilöllistetyn oppimäärän mukaan, arvioidaan oppilaan suorituksia HOJKS:ssa hänelle yksilöllisesti asetettujen tavoitteiden pohjalta. Silloin oppilaan osaamista ei arvioida suhteessa opetussuunnitelman perusteissa määriteltyihin

hyvän osaamisen kuvauksiin. Yksilöllistettyjen oppiaineiden oppimäärien arvioinnissa voidaan käyttää sanallista arviointia kaikilla vuosiluokilla.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevan oppilaan arviointi perustuu perusopetuksen yleisiin oppimääriin tai yksilöllistettyihin oppimääriin, sen mukaan miten oppilaan erityistä tukea koskevassa päätöksessä on päätetty.

Oppilaan, jonka opetus on järjestetty toiminta-alueittain, arviointi perustuu oppilaan HOJKS:ssa asetettuihin yksilöllisiin tavoitteisiin.

Päätösarviointi

Päätösarvioinnin tehtävänä on määritellä, miten hyvin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut perusopetuksen oppimäärän tavoitteet eri oppiaineissa. Päätösarvioinnin tulee olla valtakunnallisesti vertailukelpoista ja kohdella oppilaita tasavertaisesti. Päätösarvosanan tulee kussakin yhteisessä oppiaineessa perustua oppilaan osaamiseen perusopetuksen päätösvaiheessa vuosiluokilla 8-9. Päätösarviointia varten on laadittu perusopetuksen päätösarvioinnin kriteerit kaikkiin yhteisiin oppiaineisiin. Oppilaan osaaminen arvioidaan näiden kriteerien pohjalta monipuoliseen näyttöön perustuen.

Päätösarvioinnin kriteerit määrittelevät tieto- ja taitotason arvosanalle kahdeksan (8). Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), jos hän osoittaa keskimäärin oppiaineen kriteereiden edellyttämää osaamista. Joidenkin kriteerien saavuttamatta jäämisen voi kompensoida muiden kriteerien tason ylittäminen. Oppilas on saavuttanut perusopetuksessa vaadittavat tiedot ja taidot välttävästi (5), mikäli hän pystyy osoittamaan joissakin määrin kriteerien edellyttämää osaamista.

Päätösarvioinnissa työskentelyn arviointi sisältyy oppiaineen arvosanaan. Arviointia oppilaan työskentelystä ja käyttäytymisestä ei merkitä päätötodistukseen. Jos erityisen tuen päätöksessä on päätetty, että oppilas opiskelee yhdessä tai useammassa oppiaineessa yksilöllistetyn oppimäärän mukaan, arvioidaan oppilaan suorituksia HOJKS:ssa hänelle yksilöllisesti määriteltyihin tavoitteisiin perustuen. Silloin oppilaan osaamista ei arvioida suhteessa opetussuunnitelman perusteissa määriteltyihin päätösarvioinnin kriteereihin.